

Pla de lectura 2020

Vol. 1

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Pla de lectura 2020
Conté: volum 1. Pla de lectura 2020 -- volum 2. Per què llegir
I. Catalunya. Generalitat
1. Lectura – Animació – Política governamental – Catalunya 2. Llibres i lectura – Política governamental – Catalunya
351.85(460.23):028.6

Dipòsit legal: B-13629-2017

CRÈDITS

El Pla de lectura 2020 s'ha fet amb les aportacions de les següents unitats del Departament de Cultura: Direcció General de Creació i Empreses Culturals, Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni (Servei de Biblioteques), Institució de les Lletres Catalanes, Direcció General de Política Lingüística, Institut Català de les Empreses Culturals.

Edició: Generalitat de Catalunya
Coordinació: Gabinet Tècnic del Departament de Cultura
Generalitat de Catalunya
Redacció i correcció de textos: Primer punt
Disseny i maquetació: Petit Comitè
Impressió: By Architect Publications

Crèdits de les fotografies:

Xavier Miserachs, Gabriel Casas Galobardes, Eugeni Forcano, Adolf Zerkowitz, Francesc Català-Roca, Ricard Terré, Colita i Oriol Maspons.

Crèdits dels textos "Per què llegir":

Laura Borràs, Manuel Forcano, Isabel-Clara Simó, Javier Cercas, Jordi Llovet, Gemma Lienas, Sergio Vila-Sanjuán, Silvia Soler, Carlos Zanón, Maria Bohigas, Daniel Fernández, Paula Jarrín, Octavi Serret, Eva Piquer, Bernat Puigtobella, Lluïcia Ramis, Josep Maria Fonalleras, Isabel Coixet, Gerard Quintana, Dolors Udina i Eduard Sanahuja.

Aquesta obra es distribueix mitjançant una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional (CC BY-NC-ND 4.0) de Creative Commons.

Es permet la seva reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi la font. No es permet fer-ne ús comercial ni generar obres derivades.

Per veure els termes complets de la llicència, visiteu:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Queden excloses d'aquesta llicència les fotografies que apareixen en aquesta obra, així com els textos de l'apartat "Per què llegir". Per aquesta raó només es podran utilitzar d'acord amb els termes establerts a la llei de propietat intel·lectual vigent.

Índex

Vol. 1 | Pla de lectura 2020

PRÒLEG	PÀG. 7
INTRODUCCIÓ	PÀG. 9
1 VENIM DE LLUNY.....	PÀG. 13
2 HÀBITS DE LECTURA.....	PÀG. 35
3 PLA D'ACTUACIÓ.....	PÀG. 51

Vol. 2 | Per què llegir

PER QUÈ LLEGIR.....	PÀG. 9
EPÍLEG: “ELS ÉSSERS LLIBRES”	PÀG. 53

A black and white photograph of a man with glasses, wearing a light-colored shirt and a dark tie, sitting on a balcony and reading a book. He is positioned behind a decorative metal railing. To his left, a sign is mounted on the wall, reading "PENSION LA FAVORITA". The scene is set in front of a building with a textured facade. The overall mood is quiet and contemplative.

PENSION
LA
FAVORITA

Pla de lectura 2020

Vol. 1

Xavier Miserachs.

Barcelona, 1962.

Col·lecció MACBA. Centre d'Estudis i Documentació. Fons Xavier Miserachs.

Pròleg

Ho recordava fa pocs dies Eduardo Mendoza: “una novel·la és el que és: ni la veritat ni la mentida. El que llegeix una obra de ficció i no es creu res del que s’explica, va malament; però el que s’ho creu tot, encara va pitjor.” Sense idealitzacions ingènues ni “papanatismes” de qualitat similar a la del vol de les gallines, doncs, però absolutament convençuts de la importància de l’hàbit lector per a una societat que vulgui ser realment educada, culta i finalment lliure, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha impulsat el nou Pla de lectura 2020.

De fet, afavorir l’hàbit de la lectura està sent la prioritat d’aquesta legislatura: campanyes de sensibilització ciutadana, com la de “Fas 6 anys. Tria un llibre”; de reconeixement i suport als autors, il·lustradors i traductors; noves línies d’ajut als llibreters, que han esdevingut molt més que venedors de llibres; o l’impuls d’ambicioses iniciatives firals nacionals i internacionals amb els editors, així com la convocatòria d’un nou pla per a la construcció i la renovació de biblioteques o per a la renovació de fons bibliogràfics són algunes de les accions més destacades d’un pla que preveu una inversió insòlitàment milionària a favor de la lectura.

En les pàgines del segon volum d'aquest pla, el lector hi trobarà el testimoni d'una vintena de persones relacionades amb el món del llibre i la lectura que responen a la pregunta "per què llegir?". De procedències ideològiques, generacionals i geogràfiques ben diverses, el fet és que tots coincideixen a ressaltar que l'hàbit de la lectura els ha fet la vida millor, més rica, més plena, més humana. I es mostren convençuts que afavorir-lo pot reduir els vicis privats i ampliar les virtuts públiques.

Perquè afavorir l'hàbit de la lectura és condició necessària per poder disposar de ciutadans capaços d'encarnar el somni il·lustrat que va imaginar que, un dia, els humans podríem abandonar definitivament la nostra autoculpable minoria d'edat, foragitar la ignorància, la superstició i els prejudicis, i afirmar el triomf definitiu de la raó. Hi van creure els impulsors del Centre de Lectura de Reus (1859) i els impulsors de les primeres biblioteques populars; hi van continuar creient els homes i les dones de la Mancomunitat, de la República, fins als diversos governs de la Generalitat restaurada, sempre amb la complicitat de les administracions locals. I hi creiem nosaltres.

En un temps en què tants i tants ciutadans de Catalunya anhelan la llibertat col·lectiva plena, és missió del Govern contribuir a crear les condicions perquè aquesta llibertat tan desitjada arribi abans a totes les cases, a tots els caps i els cors de la gent. La millor manera per aconseguir-ho, sens dubte, és compromentent-nos amb l'hàbit de la lectura.

Santi Vila i Vicente

Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Introducció

En el seu *Breviario de saberes inútils*, Simon Leys explica una anècdota deliciosa sobre les propietats i els beneficis de la lectura en qualsevol circumstància de la vida. A mitjans dels noranta, l'actor Hugh Grant va ser caçat a Los Angeles fent una activitat molt privada en un espai públic de la ciutat. L'escàndol, pel puritanisme de determinats mitjans de comunicació nord-americans, va ser majúscul. Algunes setmanes després, quan una periodista li va preguntar si s'estava sotmetent a alguna teràpia o tractament per curar-se, Grant va respondre: "No, perquè a Anglaterra llegim novel·les".

Que llegir ens ajuda a sortir de situacions compromeses, que ens fa millors, més cultes, més lliures, que ens ajuda a comprendre millor el comportament de les persones, les més properes i les més llunyanes, que, en definitiva, ens dona les claus necessàries per entendre el món, és una obvietat que no caldria haver de recordar constantment. Però en l'època de la postveritat, de l'acumulació de dades i informació sense sentit ni context que ens ofereix la Xarxa, convé tornar a posar la lectura al centre de les (pre)ocupacions del Departament de Cultura.

La catalana és una societat que llegeix, que assoleix o fins i tot supera les mitjanes dels indicadors de lectura dels països de l'entorn, però que no llegeix prou. O, dit d'una altra manera, té molt marge per llegir més i millor. Aquest és precisament l'objectiu d'aquest Pla de lectura 2020, elaborat íntegrament des del mateix Departament de Cultura. Recollides les preocupacions, acotacions i aportacions que tots els agents van fer als anteriors plans, des de les diferents entitats i unitats del departament s'ha fet un esforç de síntesi per redactar un document molt enfocat a identificar, definir i pressupostar 20 accions concretes –en alguns casos, paquets d'accions– i avaluables cada any.

Aquest és un pla doblement obert. D'una banda, obert des del punt de vista que, durant els anys que estigui en vigor, pot incorporar noves mesures, sempre que les disponibilitats pressupostàries ho permetin. I, a l'inrevés, també pot matisar, canviar o eliminar mesures quan es demostrï que aquestes no ajuden a la consecució dels objectius del pla. Massa vegades, en política, i no parlo només de l'àmbit de la cultura, els plans han esdevingut camises de força que deixaven poc marge de maniobra quan les circumstàncies polítiques, econòmiques o financeres canviaven.

Per primera vegada, aquest també serà un pla obert fora de l'àmbit cultura. Un pla fet i pensat des del Departament de Cultura, però que té una clara vocació interdepartamental i interadministrativa ja en la seva gènesi. En aquest sentit, la creació del Consell Nacional de la Lectura, del Comissionat de la Lectura o dels acords que preveu en àmbits tan diferents com el transport públic, els serveis de salut o d'atenció a les persones grans, permetran obrir el ventall de destinataris de les polítiques públiques de foment de la lectura.

El document que teniu a les mans també incideix en la necessitat de prestigiar els lectors i la lectura. No podem renunciar al reconeixement social, ja sigui a través d'iniciatives com la declaració de la Diada de Sant Jordi com a Patrimoni de la UNESCO, la presència constant del llibre i la lectura als mitjans de comunicació o encarregar accions directes a cineastes catalans de reconegut prestigi internacional.

El reconeixement i el prestigi no són incompatibles amb les accions concretes al territori. La riquesa geogràfica i humana de Catalunya la fa molt complexa a l'hora d'homogeneïtzar polítiques a tots els territoris. Per això, aquesta focalització territorial hi apareix transversalment, amb instruments reforçats com el programa "Municipi lector" –menció especial a la bona feina feta pel Consell del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya (CLIJCAT)–, la potenciació de les fires del llibre i els festivals literaris o el suport directe a les llibreries, que cal preservar no només com a botigues de llibres, sinó com a centres de prescripció cultural.

Precisament les llibreries han estat clau en l'èxit de la campanya "Fas 6 anys. Tria un llibre", iniciada amb un èxit rotund el 2016 i que tindrà continuïtat al llarg d'aquest Pla

2020. Aquesta iniciativa, que en tindrà una de paral·lela per als joves de setze anys a partir d'aquest mateix 2017, reflecteix la voluntat del Govern de fomentar des de ben petits el criteri propi a l'hora de seleccionar què volen llegir els nens.

Mesures concretes a banda, amb la dotació pressupostària corresponent, el Pla també incorpora una mesura de caràcter estructural que ha de marcar un abans i un després en la consolidació com a prioritat de govern del foment de la lectura: la creació d'una nova direcció general del Llibre, Biblioteques i Foment de la Lectura, que integri les competències ara disperses en diferents unitats i entitats del departament; salvant, això sí, la personalitat pròpia de la Institució de les Lletres Catalanes.

Un cop acabats la recessió econòmica i l'estancament financer de les administracions, és, doncs, hora d'apostar per un pla a mitjà termini, ambiciós i amb una dotació econòmica a l'alça per posar el valor dels llibres i la lectura al lloc que els pertoca a la vida pública. Per ser l'Anglaterra del sud, tal com reivindicava Joan Maragall, no cal que cap dels actors del nostre *star system* sigui enxampat en posicions impúdiques al Parc de la Ciutadella, però sí que seria bo que actors, músics, artistes i ciutadans es facin seva la recepta de Hugh Grant. A Catalunya, per solucionar problemes, també llegim.

Perquè, com explica Italo Calvino a *Per què llegir els clàssics*, que “ningú es pensi que els clàssics s'han de llegir perquè serveixen per alguna cosa. L'única raó que es pot adduir és que llegir els clàssics és millor que no llegir-los”. Doncs això, un pla que simplement aspira a ser un instrument per llegir més i millor.

Quim Torrent Frigola

Director general de Creació i Empreses Culturals

Venim de lluny. | 1
Apunts sobre les polítiques
de lectura a Catalunya

Gabriel Casas.
Dia del llibre. Barcelona, 1932.
Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Gabriel Casas i Galobardes.

1 Venim de lluny. Apunts sobre les polítiques de lectura a Catalunya

Cap. 1

1.1 Cartografies de la lectura: l'escriptura i els seus suports

15

Comencem aquesta breu reflexió amb una consideració de caràcter funcional: la lectura és la capacitat que tenim els humans alfabetitzats per extreure informació textual d'un suport escrit. La història de la lectura o dels hàbits lectors és una disciplina que actualment està perfectament consolidada; en són una bona prova la multitud de manuals i articles sobre aquesta qüestió. La importància del fet lector és tal que permet nombroses aproximacions segons l'enfocament que es vulgui privilegiar (social, pedagògic, polític, etc.). En aquest text inicial, que acompanya l'exposició i la presentació d'un pla de foment de la lectura, hem volgut emfasitzar la relació existent entre la lectura i les diverses tecnologies de la paraula: des de l'aparició de l'invent de l'escriptura, que Plató descriu –críticament– al *Fedre*, amb el mite de Teuth i Thamus, fins a la gran revolució que va suposar la transmissió dels continguts escrits amb la introducció a Europa de la impremta per Johannes Gutenberg el 1455. Aquest invent va marcar un punt d'inflexió en la difusió del coneixement i va ser una de les causes de les transformacions socials dels anys successius (Reforma, Contrareforma, etc.). Amb l'expansió i la generalització de la impremta, l'hàbit de la lectura va esdevenir un cavall de batalla, tant per als sectors socials que hi veien la possibilitat d'un creixement personal i col·lectiu com per als que, precisament per això, la van combatre sota el convenciment que la generalització de la lectura només podia comportar problemes d'índole moral, social i política.

Voltaire sintetitza de manera magistral l'estat de la qüestió a França i a bona part d'Europa en un breu relat irònic de 1764 titulat *Sobre l'horrible perill de la lectura*. En aquest escrit, Voltaire posa en boca d'un imaginari muftí otomà, lussuf Xeribí, un decàleg de sis arguments defensats pels detractors del foment de la lectura: “la facilitat de comunicar els pensaments tendeix evidentment a dissipar la ignorància, que és la guardiana i la salvaguarda dels estats ben administrats”.¹ De fet, els enemics de la lectura no s'equivocaven: la lectura no és un fet innocent i n'és una bona prova el fet que algunes de les grans transformacions socials han estat inspirades, precisament, en lectures d'obres de personatges determinats (Luter, Marx, etc.). Voltaire descriu, també, en un altre petit relat, el que seria un dels nous espais de lectura al marge de les biblioteques reials o dels monestirs: el gabinet de lectura d'una noble. A *Dones, sigueu submises als marits* (ca. 1766) se'ns retrata l'aptitud de la senyora mariscal de Grancey, una lectora que precisament fa tot el contrari al que apunta el títol de l'obra: “va passar quaranta anys en aquell esbargiment i en aquell cercle de diversions que ocupen seriosament les dones: no havia llegit mai res que no fossin les cartes que li enviaven [...]. Per fi, quan va arribar a aquella edat en què diuen que les dones boniques que tenen enteniment passen d'un tron a un altre, va voler llegir”.² Foment i rebuig de la lectura han estat les dues cares de la mateixa moneda; per als reformadors socials, el foment de la lectura ha estat un objectiu a assolir per tal de millorar la societat, mentre que per als estaments dirigents, un perill a prohibir, o, si més no, que calia controlar.

Cap. 1

16

Treballant en el **Pla nacional de lectura 2012-2016. 100 % lectors** ja constatarem que, amb l'arribada d'internet i l'aparició de nous dispositius de lectura i de noves vies d'accés al coneixement, assistíem a un nou salt en la transformació de les pràctiques d'escriptura i lectura, a la xarxa i en xarxa.³ Si pensem en la irrupció d'Internet i la cultura de les xarxes, la cultura en xarxa i els models editorials o periodístics del segle XXI, cal concloure que vivim en unes circumstàncies històricament inèdites, que generen desconcert i incomprensió, encara més en un context –el del món del llibre imprès– que s'ha mantingut tan fabulosament estable des de fa cinc-cents anys. L'impacte generalitzat de l'efecte digital sobre la lectura n'ha modificat de manera substancial l'*statu quo*. Amb l'arribada d'Internet, hem experimentat una transformació radical que afecta i modifica gairebé tots els components de l'ecosistema lector als quals cal parar esment.

La cultura i el foment de la lectura han de ser una pedra angular d'una societat que vulgui ser lliure i culta. El seu futur, la seva riquesa i el seu valor dependran, en bona mesura, de mantenir tant l'hàbit com el goig de llegir. Perquè això és inqüestionable: la

.....
¹ VOLTAIRE. *Sobre l'horrible perill de la lectura*. Barcelona: Edicions 62, 1995 (Petita Biblioteca Universal; 20), p. 10.

² *Ibid.*, p. 54.

³ BORRÀS, Laura. “Temps de reptes, temps de lectura”. *Ara*, 6 de setembre de 2013.

lectura continua sent, avui, una eina indispensable en l'aprenentatge i la transmissió de coneixement. Ara bé, les transformacions que s'han produït en l'ecosistema de la lectura en els darrers anys han estat certament espectaculars. Cal abordar la lectura com a descodificació, de manera òbvia i primària, però, molt especialment, la lectura com a caixa de ressonància de coneixements, espai de reflexió personal, d'adquisició d'informació, forjadora d'habilitats lingüístiques, comunicatives, sense oblidar en cap moment la lectura com una forma de plaer, com a evasió o com una forma d'oci.

1.2 Antecedents de la lectura a Catalunya: creació de biblioteques populars i Institució de les Lletres Catalanes

L'íntima relació de la lectura i l'aprenentatge, l'adquisició de destreses comunicatives bàsiques i la descodificació de continguts són absolutes, i, per això, la vinculació dels departaments d'Ensenyament i Cultura en el foment de la lectura és bàsica. L'existència de població lectora sempre ha estat directament lligada a les taxes d'escolarització, una tasca en què, fins ben entrat el segle xx, l'Església ha estat predominant. D'acord amb les dades del primer cens de població de 1860, només el 20 % de la població espanyola sabia llegir i escriure. Aquest fet, per si mateix, ja era dramàtic, però encara ho és més si considerem que solament el 23 % d'aquesta població alfabetitzada era femenina. El 58 % de les persones analfabetes eren dones. La capacitat de llegir i escriure, doncs, era un fenomen bàsicament masculí, urbà, i, diguem-ne, burgès o vinculat a activitats comercials.⁴ Si ens situem a la Catalunya dels anys trenta, la taxa d'alfabetització era ja d'un 79 % envers un 68 % de la mitjana estatal. Alerta, però, perquè mentre que a la ciutat de Barcelona només el 15 % de la població era analfabeta (18 % a la província), a Tarragona aquesta taxa arribava fins al 29 %.

La lectura, en aquesta primera fase, doncs, s'adquiria dins del sistema escolar i sempre sota l'atenta mirada de les autoritats eclesiàstiques i governamentals. A partir de 1830, però, un seguit de millores tècniques en la indústria tipogràfica va fer reduir el cost de la impressió de llibres i va emergir una nova figura que s'afegia a les tradicionals del llibreter i del tipògraf: l'editor. La impressió de llibres era més ràpida i més econòmica, apareixien els primers diaris, etc., elements que van permetre l'emergència d'una nova indústria que va fer possible passar d'una lectura intensiva –sobre pocs llibres– a una de més extensiva –de moltes obres.⁵

No cal recordar, aquí, que les primeres grans biblioteques es van formar bàsicament per les col·leccions de nobles i religiosos; en són bons exemples les biblioteques dels monestirs i les col·leccions reials –origen de les futures biblioteques nacionals–, a les

4 VILANOVA, Mercedes; MORENO JULIÀ, Xavier. *Atlas de la evolución del analfabetismo en España de 1887 a 1981*. [Madrid]: Ministerio de Educación y Ciencia: Comisión Española de Cooperación con la Unesco, 1992 (Premios Nacionales de Investigación e Innovación Educativas del CIDE; 72), p. 141.

5 *Ibid.*, p. 55.

quals caldria afegir, també, les de les universitats. Posteriorment, s'hi van afegir les col·leccions privades d'una nova classe social, la burgesia, i, amb la creació d'una incipient indústria editorial al segle XIX, el llibre va començar a esdevenir un producte a l'abast de tothom. En aquest context de referents històrics, no oblidem fets tan excepcionals com la Revolució Francesa, la Revolució Industrial o la Revolució Científica, que es van alimentar de llibres. Així, la lectura va saltar del monestir i del palau al gabinet de lectura, a l'escola, als ateneus i a les biblioteques, de manera que la *fam* de llibres es va anar estenent fins a les classes populars i el llibre va acabar esdevenint allò que ara anomenem "l'ascensor social".

Catalunya sempre ha estat una societat receptora de les primeres onades expansives de les transformacions socials europees, especialment les culturals. Aquesta *fam* llibresca la trobem ja present a mitjan segle XIX. Tal com explica Alexandre Galí, la creació de les biblioteques populars que va promoure la Mancomunitat de Catalunya és la culminació d'uns antecedents, amb polèmica ciutadana inclosa, liderats pel que en podríem dir "la societat civil del moment".⁶ El nostre país va ser un dels territoris que més aviat va veure en la Revolució Industrial britànica un possible camí a seguir. Això va permetre, paral·lelament, la creació d'una classe urbana benestant i, també, d'una classe treballadora que ja no venia la seva força al camp, i que, a poc a poc, s'anava organitzant. Casinos i ateneus van entendre la necessitat de dur la lectura més enllà de les escoles i van organitzar les primeres biblioteques dirigides a les classes populars per instruir-les, i, també, per difondre el seu ideari publicat en els llibres. Si cal posar una data per a aquest moment, Galí ens proposa l'any 1862, any de la creació de l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera.⁷ Aquest no és pas un cas aïllat, i tal com testimonien els treballs d'autores com Montserrat Comas: "la lectura, doncs, esdevé vehicle de comunicació social, i el salt és tan important com el que va suposar per als lectors del Renaixement disposar de llibres per poder llegir en solitari".⁸

A poc a poc, les administracions catalanes, especialment la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament, van fer donació de llibres a les entitats que creaven biblioteques populars i a les quals cal sumar els esforços de mecenes particulars, especialment en el cas dels ateneus.⁹ És així com es van crear moltes de les biblioteques que avui encara conservem, com la del Centre de Lectura de Reus (1859), la Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú (1884), les biblioteques vinculades a centres excursionistes com la del Centre Excursionista de Catalunya (1879) o la Biblioteca Pública Arús (1895), cedida a la ciutat el 1905, i així fins a 314 biblioteques arreu de Catalunya, 99

.....
⁶ GALÍ, Alexandre. *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936. Llibre XI: biblioteques populars i moviment literari*. Barcelona: Fundació Alexandre Galí, 1978-1986, p. 9.

⁷ *Ibid.*, p. 9.

⁸ COMAS I GÜELL, Montserrat. *Lectura i biblioteques populars a Catalunya (1793-1914)*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001 (Textos i Estudis de Cultura Catalana; 84), p. 13-14.

⁹ *Ibid.*, p. 41.

de les quals tenien alguna forma d'accés públic.¹⁰ El 1875, el president de l'Ateneu Barcelonès va fer la que es considera la primera proposta per a la creació d'una xarxa de biblioteques públiques basant-se en el model britànic.¹¹

La necessitat d'articular un pla per a l'establiment de biblioteques públiques continuava present a començament del segle xx i se'n troben referències al Congrés d'Ateneus de 1910 i el de l'any 1912, en què Santiago Vinardell va defensar la creació d'una associació per al foment de les biblioteques populars.¹² Un altre precedent important, tot i que no es va arribar a dur a terme, va ser la proposta de creació de quatre biblioteques populars mitjançant el pressupost de cultura de l'Ajuntament de Barcelona el 1908 i a través de la Institució de Cultura Popular.¹³ La iniciativa, a instàncies de l'Institut d'Estudis Catalans, incloïa també la creació d'una biblioteca per als investigadors, una biblioteca catalana –la futura Biblioteca de Catalunya–, ja que la situació de la lectura pública era preocupant. També era un problema, però, la manca de col·leccions científiques actuals per als professors i acadèmics; en paraules de Xènius: “trigaran molt a imposar-se aquí els homes qui creuen que de tot, de tot, el més necessari, el més urgent, és dotar de llibres una ciutat que no té llibres, una ciutat on el treball intel·lectual seriós és impossible per manca de fonts?... una ciutat sense llibres! [...] jo exiliaria, sense remordiment, de la nostra república qualsevol català que sentís de seguida tot l'horror medieval d'aquests mots...”.¹⁴

Els esforços duts a terme fins aquell moment van cristal·litzar, el 26 de maig de 1915, en el projecte de la Mancomunitat de Catalunya, que tenia com a objectiu la instal·lació d'un sistema de biblioteques populars. El projecte, concebut per Eugeni d'Ors, es va convertir en la base de l'actual Sistema de Lectura Pública de Catalunya i va esdevenir una de les fites més importants iniciades per la Mancomunitat i el seu primer president, Enric Prat de la Riba. De fet, però, la mort de Prat de Riba el 1917 va fer que fos el seu successor, Josep Puig i Cadafalch, qui el dugués a bon port.

La iniciativa, amb tot, va venir precedida de polèmica, ja que, com s'ha vist, algunes opinions eren partidàries de formar primer una gran biblioteca científica moderna vinculada a l'Institut d'Estudis Catalans, mentre que altres defensaven la creació de biblioteques populars per a les classes obreres. La discussió va tenir lloc a la premsa i va ser encapçalada per Eugeni d'Ors –partidari de la primera opció– i Luis de Zulueta, defensor de les biblioteques de barri.¹⁵ Per sort, però, els dos projectes no eren en cap cas incompatibles; només es qüestionava què calia fer primer i com encaixar-

¹⁰ *Ibid.*, p. 177-196.

¹¹ ESTIVILL RIUS, Assumpció. *L'Escola de Bibliotecàries: 1915-1939*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1992 (Quaderns de treball. Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació); 12, p. 41.

¹² GALÍ, Alexandre. *Op. cit.*, p. 10.

¹³ BALANZÓ, Concepció de. *Les Biblioteques Populars de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Escola de Bibliotecàries de la Generalitat de Catalunya, 1935 (Quaderns de treball ; 3), p. 12.

¹⁴ ORS, Eugeni d'. “Llibres!...”. *La Veu de Catalunya*, 14 de juny de 1910. Citat a BALANZÓ. *Op. cit.*, p. 14.

¹⁵ BALANZÓ. *Op. cit.*, p. 16.

los. La qüestió es va resoldre amb encert i racionalitat, de manera que el 1914 es va obrir al públic la Biblioteca de Catalunya a partir de la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans, que havia començat a funcionar el 1907. El 1915 es va crear l'Escola de Bibliotecàries de la Mancomunitat per tal de formar bibliotecàries professionals, i el mateix any es va presentar el projecte de biblioteques populars per a les quals la Biblioteca de Catalunya va fer les funcions de capçalera i suport tècnic.

El projecte aprovat per la Mancomunitat no deixa lloc a dubte pel que fa a la seva intenció, i així, la missió de les biblioteques populars a Catalunya queda perfectament descrita: “la difusió de la cultura, que ha d'ésser l'ideal d'una obra de Biblioteca Popular, és reclamada per un sentiment de justícia social: el de donar mitjans de coneixement a aquells que per la fatalitat de la seva situació es troben apartats d'una fruïció fàcil dels mateixos”.¹⁶ La biblioteca popular s'adreçava a la població obrera que sabia llegir però que no tenia un accés fàcil als llibres, i també a les persones de professions liberals que es trobaven allunyades de les gran ciutats i que, per tant, necessitaven allò que avui en diríem “literatura científica”. Aquí es proposava l'encaix amb la Biblioteca de Catalunya: la biblioteca popular mitjançant la seva sala de lectura i el préstec facilitaria obres de divulgació, mentre que les obres científiques o especialitzades arribarien a través del servei de préstec interbibliotecari de la Biblioteca de Catalunya.

Cap. 1

- 20 Al mateix temps, el projecte de la Mancomunitat, que seguia el model anglosaxó d'aquell moment, dignificava els espais de lectura i en professionalitzava la gestió. No era vàlid qualsevol local o edifici per instal·lar-hi una biblioteca; calia que fossin espais adequats i concebuts per a aquest ús, i només el personal que es formés a l'Escola de Bibliotecàries podia fer-se càrrec de la direcció de la biblioteca. En el manteniment de la biblioteca també hi havia de col·laborar l'ajuntament corresponent, que, a més, facilitaria el terreny per construir l'equipament. Es preveia l'accés lliure als prestatges, una novetat que va permetre apropar la lectura a l'usuari, de manera que fos ell mateix qui triés i remenés, i també s'establia un sistema de préstec de documents.

Val la pena assenyalar la importància que el projecte de la Mancomunitat va donar a la lectura dels infants, i, per tant, a la formació de nous lectors, de manera que, a les bases que havien de regir la creació de biblioteques populars, s'hi indicava expressament la conveniència de disposar d'un espai específic per als lectors infants. Tal com indica Colomer, la lectura a l'escola s'ensenyava bàsicament a partir de *cartillas*. Va ser a partir de les biblioteques anglosaxones que es va introduir la idea del gust o plaer per la lectura, més enllà del seu vessant instrumental.¹⁷ Aquesta visió va calar també en els nous aires pedagògics que es respiraven a Catalunya i va crear tot

.....
¹⁶ MAÑÀ, Teresa. *Les Biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya: (1915-1925)*. Lleida: Pagès, 2007 (Materials per a la biblioteca pública; 5), p. 291.

¹⁷ COLOMER, Teresa. *La formació del lector literari*. Barcelona: Barcanova, 1998 (Barcanova educació. Sèrie major; 10), p. 23.

un moviment que va influenciar el que avui anomenem “la cadena de valor del llibre” i que actualment encara és viu.

Un total de vuit biblioteques van ser inaugurades durant l'existència de la Mancomunitat de Catalunya, dissolta pel dictador Primo de Rivera el 1925. A partir de llavors, les biblioteques existents es van transferir a les diputacions provincials i es va estroncar la idea d'una xarxa de biblioteques públiques d'àmbit nacional sota la direcció tècnica de la Biblioteca de Catalunya. Amb el restabliment de la Generalitat durant la Segona República es va tornar a treballar en la mateixa idea, i, de nou, la victòria d'un altre dictador, Francisco Franco, ho va impedir.

És el moment de fer una nota al marge i esmentar l'existència de les *altres* biblioteques populars, les anomenades “biblioteques de les caixes de pensions”, ja que, si bé no formaven part de l'estructura institucional oficial, van arribar a tenir molta importància en nombre, i, d'alguna manera, van assumir funcions substitutòries fins entrats els anys noranta. Són, de nou, l'exemple de com es va activar la societat en els moments en els quals les institucions no tenien capacitat per estar a l'altura o no hi podien ser. Així, el 1923, la Caixa de Pensions va inaugurar a Santa Coloma de Farners la primera biblioteca d'una llarga llista que les diferents caixes van anar creant per tot el país. No és casualitat que Francesc Moragas, fundador de la Caixa de Pensions, fos també conseller adjunt de la Mancomunitat de Catalunya.¹⁸

Cap. 1

21

La Generalitat republicana va reprendre el camí començat per la Mancomunitat. Les vuit biblioteques populars existents el 1925 s'havien ampliat fins a catorze durant la dictadura de Primo de Rivera. La Generalitat, a través del Consell de Cultura, va crear les bases legals per a l'estructuració del que avui anomenem Sistema Bibliotecari de Catalunya: la Biblioteca de Catalunya com a biblioteca nacional, biblioteques universitàries, biblioteques escolars, biblioteques a tots els municipis caps de partit i a poblacions de més de 5.000 habitants.¹⁹

Es va constituir un servei general de biblioteques per gestionar les competències de la Generalitat i les vint-i-dues biblioteques de la xarxa;²⁰ entre altres fites, es va plantejar la formació d'un catàleg general de les col·leccions disponibles a Catalunya. El primer pla republicà preveia un total de quaranta-cinc biblioteques per tot Catalunya, deu de les quals a la ciutat de Barcelona. Amb l'arribada del cop d'estat del general Franco i l'inici del conflicte bèl·lic, la Generalitat, des del Servei de Biblioteques, va vetllar també per la protecció del patrimoni bibliogràfic i va portar la lectura fins a la primera línia de batalla mitjançant el Servei de Biblioteques al Front en col·laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes (ILC).

.....
¹⁸ GIL TORT, Rosa Maria. “Els inicis de l'obra cultural de la Caixa: bibliotecàries, polítics, intel·lectuals i banquers al servei de la cultura i del progrés”. *Revista de Girona*, 298 (2016), p. 49.

¹⁹ ESTIVILL RIUS. *Op. cit.*, p. 280.

²⁰ ESTIVILL RIUS, Assumpció. “Les biblioteques populars de Barcelona com a espais de socialització durant el segon franquisme, 1957-1975”. *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 30 (juny 2013).

La ILC es va crear per Decret del Consell de la Generalitat el dia 13 de setembre de 1937 amb la missió de fomentar i vetllar per la continuïtat, la millora i l'expansió de la literatura catalana i d'actuar d'òrgan assessor del Departament de Cultura en les qüestions d'ordre literari. Igualment, es va convertir en una plataforma paradigmàtica de l'actuació professional i civil, d'afirmació de la vida literària en català, amb voluntat d'eficàcia i de prestigi nacionals en el terreny de la cultura i va ser un dels organismes culturals més puixants del període 1936-1939 en el camp literari.

La ILC era també el resultat del procés d'articulació col·lectiva que havia presidit l'actuació dels escriptors catalans lleials a la República i a la Generalitat durant el primer any de guerra. Responia, també, a una necessitat d'afirmació de la vida cultural catalana, imprescindible tant en el context de la defensa dels valors garantits per la República com en la Barcelona de la segona meitat de 1937.

L'origen de la ILC el trobem en l'Agrupació d'Escriptors Catalans (AEC), fundada el 1936 i dirigida per un nucli format per Francesc Trabal, Joan Oliver, Cèsar August Jordana, Lluís Montanyà, Mercè Rodoreda i Xavier Benguerel, entre altres autors, i que va tenir l'habilitat de convertir una entitat d'inspiració sindical en un organisme amb atribucions més àmplies i en una plataforma d'actuació professional i civil. Va ser aquest grup de fundadors de l'AEC el que va fer de frontissa entre les diverses forces en joc: entre les institucions culturals vinculades a la Generalitat (Departament de Cultura, Comissariat de Propaganda) i els diferents sectors ideològics; i va ser, també, el primer a configurar els termes del compromís de la intel·lectualitat catalana amb el moment històric, i a articular-los molt aviat entorn de l'eix de la supervivència cultural amenaçada.

Un eix que va desplegar-se durant tot el període en una direcció doble: la de prosseguir i consolidar les estructures culturals tan costosament aconseguides de la Renaixença ençà, i la d'acordar, paral·lelament, l'activitat "civil" dels escriptors a les necessitats del moment històric. Entre final de 1936 i començament de 1937, les iniciatives preses a l'estiu pel grup dirigent de l'AEC i els acords institucionals que en van derivar van començar a desplegar-se. En primer lloc, la Generalitat va incrementar la seva intervenció en el règim editorial, proposant un organisme per enquadrar els escriptors que introduïa una representació de la Conselleria de Cultura.

El traspàs de competències, encomanades d'antuvi a l'AEC, a una comissió d'espectre més ampli responia a un criteri que atenia a la representació, políticament necessària, del màxim organisme oficial de cultura i de les dues centrals sindicals, la UGT i la CNT. En segon lloc, les trameses de llibres als fronts i als hospitals de sang van ser, també, el mes de febrer, organitzades en el Servei de Biblioteques del Front (decret de 17 de febrer de 1937). Va ser una manera d'oficialitzar una de les primeres comeses de l'AEC i de dotar-la del suport de la Direcció Tècnica de Biblioteques Populars i de l'assessorament del mateix Jordi Rubió i Balaguer. Les funcions de

l'AEC en aquest primer context, i sobretot la política cultural propugnada pel seu nucli dirigent, depassaven les competències estrictament sindicals, però, a més, aquestes es van incorporar en part a un organisme constituït el gener de 1937, la Comissió de les Lletres Catalanes, que, seguint el model adoptat en la composició política del govern català, integrava escriptors pertanyents a tots dos sindicats.

En el repàs històric, cal dir que la direcció de les Biblioteques del Front va ser assumida per la secció de relacions interiors de la Institució. La suma de dues voluntats –l'organitzativa i la d'afirmació– va fer convergir projectes de grup i propostes institucionals en una plataforma que va esdevenir paradigmàtica de l'actuació cultural durant el darrer any de la guerra. Un any, el 1938, en què, en conjunt, la cultura catalana, més que expressar uns canvis profunds, va adquirir un caràcter de refundació en unes altres circumstàncies.

Després de la desfeta republicana, quan la major part dels seus membres van passar a l'exili, la ILC va deixar de funcionar i, ben aviat, la Fundació Ramon Llull, creada a l'exili el març de 1939, en va assumir les funcions. Pel que fa a les biblioteques populars, les autoritats franquistes van desmuntar tota l'estructura de lectura pública que s'havia pogut crear en clau nacional catalana i es van traspasar les biblioteques creades fins llavors a les diputacions provincials. Igualment, la Biblioteca de Catalunya va quedar reduïda a Biblioteca Central i va ser transferida a la Diputació de Barcelona juntament amb l'Escola de Bibliotecàries i dotze biblioteques populars. Venien anys de censura i de repressió; Jordi Rubió i Balaguer, l'impulsor de la biblioteconomia catalana, va ser desposseït de tots els càrrecs. Només la silenciosa però activa resistència de moltes bibliotecàries va mantenir a l'infern de les biblioteques les lectures prohibides pel règim. Durant aquells anys poca cosa més es podia fer, la lectura pública no era cap prioritat per a una dictadura. Tot i això, la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, a finals de 1975, estava integrada per vuitanta biblioteques i dos bibliobusos als quals cal sumar les biblioteques que les diferents caixes d'estalvis havien anat creant per tot el territori.

Calia esperar la reinstauració dels ajuntaments democràtics i de la Generalitat per tornar a reprendre el camí iniciat el 1915 pel que fa a la planificació i el desenvolupament de la lectura pública.

1.3 La recuperació de la democràcia

A partir de la restauració de la Generalitat de Catalunya i després dels primers traspassos en matèria de cultura, es va començar a treballar de nou per la creació dels instruments bàsics de qualsevol sistema cultural. Pel que fa al foment de la lectura, el Departament de Cultura hi va treballar, bàsicament, a través de l'acció de la Institució de les Lletres Catalanes, el Servei del Llibre i el Servei de Biblioteques. El

1981, per exemple, es va aprovar per unanimitat la Llei de biblioteques²¹ per tal de començar a ordenar de nou el sistema bibliotecari de Catalunya, es va recuperar la Biblioteca de Catalunya com a biblioteca nacional i es van reprendre les tasques de planificació i desenvolupament del Sistema de Lectura Pública de Catalunya. Albert Manent, secretari del Departament de Cultura de 1980 a 1988, va deixar constància del traspàs a la Generalitat d'un centenar de biblioteques "sovint mig somortes o amb escassa dotació de diners o de personal".²² Oriol Bohigas, arquitecte d'algunes de les primeres biblioteques construïdes en aquesta nova etapa recorda que, per al primer conseller de Cultura, Max Cahner, calia "prioritzar la construcció de biblioteques en molts pobles i ciutats de Catalunya com l'instrument més important per a la popularització de la cultura i per a l'enfortiment d'un sentit nacional".²³ Hi afegeix que "les biblioteques Cahner marcaren un canvi i foren, segurament, la llavor de les operacions posteriors, les que han arribat més tard, quan els ajuntaments han pogut pressionar i planificar segons uns programes més precisos...".²⁴

A partir de les memòries del Departament de Cultura²⁵ hom pot constatar que, inicialment, les accions estaven destinades a articular de nou el sistema bibliotecari i promoure el sector editorial i la llengua del país: millora de les biblioteques, suport a l'edició per poder garantir la disponibilitat de llibres, revistes i diaris en català, etc. La promoció de la lectura anava lligada a la promoció del llibre i de les biblioteques. A partir d'aquesta línia inicial de treball es van organitzar diverses exposicions, algunes itinerants, per donar a conèixer la producció editorial en català.

Es va crear la figura del suport genèric a la producció editorial en català (actualment Sistema d'Adquisició Bibliotecària o SAB), i els premis a l'edició i il·lustració, i es van donar ajuts per a les diferents fires del sector (Saló del Còmic, Saló del Llibre Infantil i Juvenil, etc.). També mereixen ser esmentades les accions encaminades a promoure la internacionalització del **Dia Mundial del Llibre** (23 d'abril) i la col·laboració amb els sectors professionals per tal de participar en fires internacionals (Bolonya, Frankfurt, etc.). En el camp bibliotecari es va treballar per l'establiment i l'aprovació posterior del **Mapa de la Lectura Pública de Catalunya** i el **Programa de construcció i millora de biblioteques (PUOSC-PEB)**, a banda de l'organització d'activitats relacionades amb el llibre i temes afins.

La Memòria de 1982 recollia la necessitat del foment de l'hàbit de la lectura i situava en el 54 % la proporció de població que no llegia mai –o gairebé mai– un llibre. En

21 El Govern espanyol va presentar i guanyar un recurs d'inconstitucionalitat contra aquesta primera llei atès que es demanava que els bibliotecaris tinguessin el títol expedit per l'Escola de Biblioteconomia.

22 MANENT, Albert. *Crònica política del Departament de Cultura (1980-1988)*. Barcelona: Acontravent, 2010 (Abans d'ara; 10), p. 117.

23 *Servir Catalunya: homenatge als 70 anys de Max Cahner*. Barcelona: Fundació Ramon Trias Fargas / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007 (Biblioteca Serra d'Or; 371), p. 24.

24 *Ibid.*, p. 25.

25 Totes les memòries del Departament de Cultura estan disponibles al seu web.

aquesta línia, el 1983 es va inaugurar la **I Setmana del Llibre en Català**. El 1986, el Departament de Cultura i la Secretaria de Presidència van endegar el que podríem considerar la primera campanya publicitària per fomentar els hàbits de lectura, amb el lema: **“Alimenta el teu cervell”**. Aquesta campanya es va difondre per televisió, premsa i altres canals. A partir de 1993, es va iniciar la inserció d’anuncis publicitaris de promoció del llibre a premsa i televisió.

Gràcies a l’impuls de l’Associació d’Escriptors en Llengua Catalana i del PEN Català, el 12 de novembre de 1987, el Parlament de Catalunya va aprovar la llei de creació de la “refundada” Institució de les Lletres Catalanes com a entitat autònoma vinculada al Departament de Cultura. La Llei 20/1987, de creació de l’Entitat Autònoma Institució de les Lletres Catalanes, diu a l’article segon que té per objecte promoure la presència pública de la literatura, treballar per tal de garantir el prestigi social dels escriptors catalans i exercir d’agent col·lectiu de les lletres catalanes davant la societat. Als efectes d’aquesta llei, s’entén per *lletres catalanes* el conjunt de la producció literària en llengua catalana en qualsevol gènere i difosa per qualsevol mitjà. I per a la seva missió, la ILC ha de vetllar pel compliment dels objectius següents:

- a) Promoure la literatura i fomentar la lectura en general.
- b) Protegir i difondre el patrimoni literari català.
- c) Impulsar el reconeixement social de les lletres catalanes i donar la màxima projecció pública als escriptors catalans.
- d) Donar suport als escriptors en llengua catalana i a les associacions del sector.

Cap. 1

25

1.4 De l’Any del Llibre i la lectura als plans de lectura

El 2005, i fruit d’una iniciativa de l’Ajuntament de Barcelona, el Departament de Cultura va participar en l’**Any del Llibre i la Lectura**. Aquesta celebració va tenir com a objectiu destacar la importància del sector editorial i promoure al mateix temps un seguit d’activitats per tot Catalunya a fi de fomentar l’hàbit de la lectura.

L’any 2008 es va elaborar el primer **Pla de foment de la lectura**²⁶ articulat com a tal i liderat pel conseller Joan Manuel Tresserras, des del Departament de Cultura i –aleshores– Mitjans de Comunicació. Aquest pla 2008-2011 intitulat **“Llegir ens fa + grans”** tenia entre els seus objectius l’increment de l’índex de lectors en qualsevol suport. A més de fomentar la lectura de llibres, s’incidí especialment a promoure la lectura de premsa i publicacions periòdiques, explorant d’aquesta manera les sinergies que es poden establir entre el món de la cultura i el dels mitjans de comunicació. El Pla va ser coordinat per la Institució de les Lletres Catalanes amb la Subdirecció General de Biblioteques i la Secretaria de Mitjans de Comunicació i va rebre la col·laboració de l’Oficina del Pla de Foment de la Lectura. D’aquest pla es poden

²⁶ “El Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació engega el Pla de foment de la lectura” [Nota de premsa del Departament de Cultura, 17 d’abril de 2008].

destacar les iniciatives de creació d'un fòrum de llibres i lectura en línia, el “**Què llegeixes? Connecta't als llibres!**” de la Institució de les Lletres Catalanes; el programa “**Tasta'm**”, que consistia en l'edició d'un opuscle amb fragments d'obres disponibles al mercat, i el programa de subscripcions gratuïtes de diaris i revistes per als joves que acabaven de complir divuit anys. Des de la Subdirecció General de Biblioteques també es va dotar d'una línia d'ajuts els municipis amb la intenció de donar suport al desenvolupament de plans locals de foment de la lectura.

Posteriorment, el **Pla nacional de lectura 2012-2016: 100 % lectors**, liderat pel conseller Ferran Mascarell (Cultura) i la consellera Irene Rigau (Ensenyament), que va donar seguiment al **Pla de l'impuls de la lectura** des del Departament d'Ensenyament, va prendre el relleu de l'anterior amb la intenció de prestigiar la lectura i donar protagonisme als sectors professionals (autors, editors, llibreters, bibliotecaris, etc.) mitjançant tres eixos principals: l'autor, l'obra i el lector, adoptant una visió integral necessària, resultat de plantejar projectes associats a les diferents tipologies d'actors i fases de la cadena de valor. Aquest pla es va dividir, doncs, en diferents plans sectorials directament relacionats amb el món de l'edició i es va fixar com a objectiu arribar a un índex de lectura del 68 % –la mitjana europea.

Cap. 1

26

La feina feta durant les darreres dècades, amb el desenvolupament i la consolidació de la xarxa de biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya, de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Català de les Empreses Culturals, permetia el disseny de diverses polítiques d'ajudes, tant als creadors com a la indústria editorial (producció, promoció i difusió), que va donar suport a les principals fires i programacions literàries dins del territori nacional i va vetllar per la internacionalització dels catàlegs editorials i d'autors.

El **Pla nacional de lectura** naixia amb l'objectiu de vertebrar els esforços dels diferents sectors i àmbits de la societat catalana i orientar-los cap a l'augment dels hàbits lectors de la ciutadania, i així incrementar l'accés al coneixement i millorar el capital cultural i humà del país. El Pla pretenia prestigiar socialment la lectura, millorar els índexs de lectura dels catalans per tal d'apropar-los a la mitjana europea, i, d'aquesta manera, fer-ne una manifestació d'excel·lència en la cultura catalana. Paral·lelament, el Pla pretenia auxiliar el sector de la indústria del llibre, que s'havia vist afectat per dos grans fenòmens: la generalització de les tecnologies digitals, que havia impactat sobre tots els graons de la cadena de producció del llibre, i la crisi econòmica, que havia incidit en la reestructuració del teixit empresarial. Com s'ha vist, ambdós fenòmens han provocat canvis importants en els hàbits de lectura dels ciutadans.

Els set plans d'acció, coordinats per la Institució de les Lletres Catalanes, incideixen en tres grans eixos (seguint l'esquema de la comunicació de Jakobson): l'autoria i la prescripció, l'obra i els lectors. Alguns dels projectes concebuts en el si del

Pla i agrupats en set línies d'acció van ser els següents: Autoriactiva “**Qui és qui**”, Mediactiva “**Què llegeixes?**”, Xarxactiva (presència a les xarxes socials), Lectoractiva (ajuts per a la difusió del llibre i la promoció de la lectura com la de CLIJCAT), Ediactiva (ajuts i convenis per a editorials), Llibreriaactiva “**Liberdrac**” i Bibliotecactiva “**Projecte 10x10**”.

El Pla va ser concebut partint de les diverses iniciatives que ja s'estaven duent a terme des de diverses unitats del Departament de Cultura i es va establir una coordinació entre elles, articulant de manera lògica i coherent tot un conjunt d'accions que resultaven reeixides i que contribuïen al foment de la lectura. Malauradament, el context global de crisi econòmica va provocar que algunes de les mesures impulsades des del Pla no poguessin assolir els objectius marcats, però les experiències realitzades van ajudar a la seva reorientació i millora, fet que va repercutir en els plantejaments presents i futurs del Departament de Cultura, “un departament que ha de fer de l'hàbit de la lectura la clau d'accés a l'expressió cultural i a l'exercici de la ciutadania”, segons declaracions de l'actual conseller de Cultura, Santi Vila.²⁷

1.5 Les polítiques de foment de la lectura més recents al Departament de Cultura

Per tancar el capítol d'antecedents, tot seguit s'exposa un resum de les principals actuacions que s'han portat a terme els darrers anys, en matèria de polítiques per al foment de la lectura i el sector del llibre des de diferents unitats del Departament de Cultura.

• Institució de les Lletres Catalanes (ILC)

Des del 2013 s'ha fet un esforç important d'adaptació al segle XXI en plantejament, funcionament i difusió (vegeu el portal de les Lletres Catalanes: lletrescatalanes.cat que és la finestra de tota l'activitat de la ILC al territori i que funciona com a vaixell insígnia d'un pla de visibilitat de la riquesa patrimonial de la nostra literatura) mantenint la fidelitat a les línies històriques que fan de la ILC i dels seus òrgans de govern (Junta i Consell Assessor) una representació sectorial de l'àmbit de les lletres productora de valor i facilitadora d'accions clau.

Servir el passat, des del present, amb vocació de futur

L'inici del període més recent de la ILC es caracteritza per l'excepcionalitat econòmica del moment, amb un pressupost extraordinàriament reduït, i també amb una reducció important de recursos humans, però amb el repte de transformar l'organització i adaptar-la a les necessitats de la societat de la informació i la comunicació sense perdre la seva essència històrica.

27 “Crearem la Direcció General del Llibre, Biblioteques i Foment de la Lectura, perquè la lectura és la porta d'accés a la resta d'activitats culturals” [Nota de premsa, 24 de març de 2017].

Aquest doble objectiu de mirar endavant i alhora salvaguardar la identitat de la institució s'ha aconseguit, d'una banda, actuant amb iniciativa pròpia per estimular el gust per la lectura mitjançant tot un conjunt de programes que enriqueixen la cultura lectora del país i que estan adreçats a públics de diferents edats, i treballant pel prestigi i la visibilitat dels escriptors amb una presència activa en la societat; i, de l'altra, reaccionant en termes de saber gestionar i acompanyar les demandes del sector.

Com a programes de foment de la lectura esmentem l'ampliació fins a 23.200 lectors del fòrum en línia **"Què llegeixes?"**, amb els seus tres àmbits d'actuació que s'estructura en moltes accions, com les **"Lectures compartides"**, les **"Preguntes del dia"**, el **"Llibre de la quinzena"**, les **"Llistes"** o la seva interacció en fires i en altres activitats, com, per exemple, la **Setmana del Llibre en Català**, les rutes literàries o els concursos. Com a novetat, des de 2013, hi ha **"La casa del mes"** a partir de la qual el lector pot conèixer de prop un altre espai cultural al territori. També disposa de dos programes: **"Lletres a les aules"**, que fa visible la literatura catalana dins del sistema educatiu amb la presència d'escriptors a les escoles del nostre país (més de 250 autors han assistit a sessions a escoles al llarg de l'any 2016 amb 450 sessions en un total de 250 poblacions de l'àmbit lingüístic català: 39 comarques catalanes, més la Catalunya Nord, la Franja, Andorra i el País Valencià); i **"Lletres en viu"**, el programa que acostava els autors de la literatura catalana als seus lectors afavorint la difusió i el coneixement de la seva obra en el marc de la xarxa de biblioteques i en entitats culturals del país, perquè té lloc als clubs de lectura (aquest 2016 ha permès que 70 autors participessin en 150 clubs de lectura de més de 130 poblacions de 39 comarques catalanes).

A més, disposem de les **"Lletres 2.0"** (7.700 seguidors a Facebook i prop de 16.600 a Twitter, on s'ha desplegat una activitat de difusió 2.0 de la nostra literatura amb la creació de més 20 comptes de Twitter d'escriptors, commemoracions i efemèrides) i del **"Calaix de lletres"**, que engloba mesures de cohesió social com **"Lletres i salut"** (organitzat amb el Departament de Salut i emmarcat en el PINSAP), **"Lletres a les presons"** (organitzat conjuntament amb els Serveis Penitenciaris del Departament de Justícia, per fer tallers de lectura i concursos de poesia i relats breus per a persones privades de llibertat) i **"Lletres i dones"** (amb l'Institut Català de les Dones). També s'ofereixen propostes de lleure cultural amb la lectura i la literatura com a motor: **"Lletres i copes/Biblioteques amb DO"**, **"Lletres i gastronomia"**, **"Lletres i paisatge. Poesia als parcs"** (amb la Diputació de Barcelona, per fer recitals poètics a la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació a fi de fer visibles els autors catalans i dinamitzar aquests espais públics), **"Lletres al camp"** (per portar l'onze titular de la literatura catalana al Camp Nou mitjançant els premis més prestigiosos de tots els gèneres i l'enriquiment de la biblioteca de la Masia del Barça; enguany, per exemple s'ha fet amb autors de LIJ en ocasió de la Fira de Bolonya, on Catalunya ha estat el país convidat), **"Lletres al Parlament"** (amb lectura de textos per commemorar

l'efemèride d'una obra o d'un escriptor per celebrar la Diada de Sant Jordi, on els lectors són càrrecs institucionals i representants de la societat civil), **"Lletres al TNC"** (fruit de la comunió amb el Teatre Nacional de Catalunya per programar clàssics de la literatura catalana, o, entre altres accions, publicar autors de referència), **"Lletres a l'ASM"** (per aliar la literatura amb noves dimensions artístiques i expositives com la música o el món digital), **"Lletres a la Filmoteca"** (amb el cicle **"Per amor a les arts"** de la Filmoteca), entre altres programes.

Pel que fa al prestigi i la visibilitat dels nostres autors, convé recordar que el **"Qui és qui"** de les lletres catalanes continua en creixement permanent i que a final de 2016 permetia ja la consulta de més de 2.500 autors, quasi 30.000 obres –més de 24.000 llibres originals escrits en llengua catalana–, prop de 1.500 obres dramàtiques, quasi 800 guions, més de 2.000 obres escrites en altres llengües, 100 il·lustradors, 1.700 editorials i 300 llibreries. Així mateix, el programa conjunt **"De capçalera"** que impulsen la ILC, el Servei de Biblioteques i l'Institut Català de les Dones, continua posant noms d'escriptors en el mapa cultural de casa nostra. D'altra banda, els programes **"El meu clàssic"** i els **"Dilluns de poesia"** constitueixen ocasions d'homenatge als autors i a la lectura, amb emissió en temps real i publicació de llibrets d'antologies d'obra i poètiques personals que contribueixen a la creació de prestigi i una difusió territorial màxima de les lletres catalanes. **"Lletres als FGC"** té l'objectiu de fer visible autors de parla catalana en espais lligats a la mobilitat dels catalans en l'àmbit dels Ferrocarrils de la Generalitat, amb el bateig de trens amb fragments de citacions d'escriptors patrimonials, activitats amb autors o sèries de postals de literatura i l'àmbit de la locomoció, com s'ha fet aquest Sant Jordi 2017.

També són novetat d'enguany els programes: **"Lletres i arts"**, que posa en valor la capacitat dels escriptors de ser lectors culturals, en aquest cas, d'obres artístiques de Ramon Casas, amb motiu de l'Any Casas o l'Any Bertrana –aprofitant el doble vessant literari i artístic de Prudenci Bertrana–; o **"Lletres joves"** i **"Lletres grans"**, que fomenten la lectura en segments de població mitjançant jornades, tallers, conferències i trobades i que són molt ben acollits arreu del territori per pares, mestres i els mateixos protagonistes, els joves lectors.

La Institució de les Lletres Catalanes afavoreix, doncs, el contacte entre agents culturals i creadors literaris en benefici final del lector. A més de disposar de les subvencions i els ajuts d'iniciatives diverses per fer ressonar la veu dels escriptors i el potencial de la literatura des de la creació a la traducció, passant per la recerca, la creació digital, les activitats de promoció i difusió i l'edició d'obres d'especial interès cultural. Al capdavant, l'element que ha caracteritzat la ILC des de la seva creació ha estat "el seu caràcter de plataforma intermèdia entre la ciutadania, els agents culturals, les instàncies acadèmiques i polítiques de Catalunya". Per això, com a instrument de l'Administració, "ha de projectar la societat literària sense intermediaris cap al conjunt de la societat catalana" (Campillo & Real: 2007).

- **Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)**

Des de l'Àrea del Llibre de l'ICEC s'ha donat suport a les empreses editorials i a les llibreries, així com a les entitats que treballen de manera directa en la promoció i la difusió del llibre i la lectura. Tot això, amb l'objectiu d'enfortir la indústria del llibre a Catalunya, promoure l'existència d'un ampli catàleg editorial de qualitat en llengua catalana i occitana a disposició de la ciutadania, i, per sobre de tot, afavorir l'augment dels índexs de lectura.

Les principals eines que té l'ICEC per donar suport al sector del llibre a Catalunya són les subvencions: a l'edició en llengua catalana i occitana, les línies d'aportacions reintegrables per a l'edició de plans i projectes editorials, les subvencions a projectes d'internacionalització de les empreses editorials, les subvencions per a la modernització de llibreries i les subvencions a entitats i esdeveniments considerats estratègics per al sector (Setmana del Llibre en Català, Saló Internacional del Còmic de Barcelona, Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, o el Saló LIBER, quan se celebra a Barcelona). Així mateix, l'ICEC desplega estands institucionals en les principals fires del llibre del món com Frankfurt, Bolonya o Guadalajara (Mèxic), per donar acollida a les empreses editorials.

Cap. 1

30

- **Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni**

Les biblioteques públiques de Catalunya han estat, des de sempre, un referent clau en el foment de la lectura del país. En la darrera dècada, els ciutadans han pogut percebre, a més, una obertura de mires acompanyada d'un ampli ventall en programació cultural. El repte d'aquests darrers cinc anys del Departament de Cultura ha passat per consolidar l'estratègia cultural i de nous públics d'abast nacional. També s'ha avançat en les polítiques d'obertura dins el sector del llibre i s'ha impulsat una visió innovadora del que passa a les biblioteques. Les xarxes socials han estat unes bones aliades per evidenciar la proximitat d'aquests equipaments amb els seus ciutadans. El fet que, repetidament, aquest servei encapçali els primers llocs de les enquestes de satisfacció de ciutats i municipis n'és una bona mostra. Els objectius aconseguits són mèrit del conjunt d'administracions que gestionen i donen suport a les biblioteques i, especialment, dels bibliotecaris que saben traçar les complicitats necessàries amb la ciutadania, teixint un fil molt valuós. L'ambició de les biblioteques, però, va més enllà: no es conformen que la meitat de la població les utilitzi, i estudien constantment estratègies per ampliar el seu públic.

Públics BIB: les biblioteques i els nous públics

El projecte "**Públics BIB**" ha tingut la voluntat d'apropar els grans equipaments culturals als usuaris de les biblioteques públiques. Un dels referents és el projecte "**Llegir el teatre**": portat a terme amb la col·laboració del TNC i Arola Editors, promou

la lectura de textos teatrals, incrementa significativament els fons sobre dramatúrgia de les biblioteques públiques i crea espectadors amb més formació teatral. Arran d'aquesta bona combinació dels clubs de lectura amb valor afegit i el concepte de lectura + arts, neix també "**LiceuBIB**" o iniciatives com "**Balla'm un llibre**", cicles de cinema amb referent bibliotecari a la Filmoteca de Catalunya, visites bibliotecàries a Fira Tàrrrega, "Un MNAC a la carta", etc.

Nous reptes amb el sector del llibre

Una altra tendència que s'ha refermat en aquests darrers cinc anys ha estat la d'estrènyer els vincles i la visibilitat de les biblioteques amb el sector del llibre del país, portant a terme iniciatives amb editorials, llibreries i autors: el "**Projecte 10x10**" estableix una comunicació directa entre les editorials i els professionals de biblioteques, i el programa de compres directes de bibliotecaris a fires del llibre també ha estat un incentiu per fomentar aquest contacte entre els bibliotecaris i el món editorial. Amb les llibreries, la iniciativa de fer tandems entre biblioteques i llibreries per valorar nous sistemes de compra directa o la iniciativa de la "**Carta als reis**" conjunta han estat ben rebudes per ambdós col·lectius.

La complicitat amb els escriptors és clau per al bon funcionament d'una xarxa de biblioteques públiques, i per això s'han impulsat diverses iniciatives, orquestrades per la Institució de les Lletres Catalanes, com ara el programa "**Lletres en viu**" o "**Escriptors de capçalera**". En aquest punt de trobada amb el sector del llibre també cal esmentar el tret de sortida d'"**eBiblio Catalunya**", el servei de préstec digital; i en l'àmbit infantil i juvenil, el "**Biblioestiu**", propostes d'animació lectora per al període estival dividides per franges d'edat.

Posant l'accent en la col·laboració i la innovació

Mentre s'avança en la resolució d'importants temes tècnics com la unificació dels catàlegs de lectura pública i la conseqüent base de dades única d'usuaris, s'han iniciat tres iniciatives "de baix cost" que, pel seu alt grau d'innovació i transversalitat, han destacat tant en el panorama nacional com internacional. Una és "**Bibliowikis: quan les Biblioteques van coincidir amb la Viquipèdia**". Cada biblioteca tria el seu nivell de col·laboració en el projecte, que pot ser des d'editar directament la Viquipèdia fins a organitzar un petit taller de formació en edició *wiki*, entre moltes altres opcions. La segona és el projecte "**Labo: Laboratori d'Aprenentatge de Biblioteques Obertes**", amb la idea d'incentivar el treball conjunt entre les biblioteques públiques i les universitàries. Els fruits d'aquest projecte no han tardat a aparèixer. Cal destacar el projecte "**Codeclub**", cursos d'iniciació a la programació informàtica adreçats a nens i nenes, i l'app "**Bib@prop**", que geolocalitza la biblioteca o sala d'estudi més propera. La tercera d'aquestes iniciatives que convé destacar és "**Biblioteques amb DO**",

un projecte que el 2017 ha arribat a la cinquena edició amb gran èxit i que enllaça la cultura vitivinícola amb la literatura i la vida a les biblioteques, oferint una programació cultural molt variada i dirigida a tots els públics.

2015: L'any de les biblioteques i la seva herència

L'any 2014 es commemorava el centenari de la Mancomunitat i la Biblioteca de Catalunya realitzava un seguit d'actes per explicar la seva obertura al públic l'any 1914. Un any després, el Govern de la Generalitat donava el tret de sortida a l'Any de les Biblioteques, posant el focus en les biblioteques públiques. Van ser moltes les activitats organitzades el 2015, d'entre les quals se'n pot destacar una que es va continuar desenvolupant fins l'any 2017: la campanya participativa **"100 anys de biblioteques: i ara què?"** (**#100iaraquè**), un document i un cicle de xerrades que invitaven al debat respecte al futur de les biblioteques del nostre país.

Major reconeixement professional dels bibliotecaris

Cap. 1

32

L'any 2012 es recuperava una iniciativa promoguda pels ideòlegs de la xarxa de biblioteques de la Mancomunitat: la trobada anual de bibliotecàries, actualment anomenada **"Trobada de responsables de biblioteques"**. L'objectiu era cohesionar, inspirar i poder oferir novetats referents a les polítiques bibliotecàries de cada moment. El lloc escollit per a les trobades també era important: la Biblioteca de Catalunya, capçalera durant molts anys de la xarxa de biblioteques públiques. Durant aquest dia s'aprofita també per compartir els resultats de dues iniciatives encaminades a fer visibles les bones pràctiques de les biblioteques catalanes: l'any 2012 s'instituïa el Premi Teresa Rovira a la innovació bibliotecària, en què les biblioteques participen presentant vídeos que captin una pràctica innovadora que tingui un component de cohesió social. Dos anys més tard, s'hi sumava el Premi l'Abanderat (en un primer moment anomenat Premi 3000) amb la voluntat d'ajudar econòmicament els professionals que tinguin un bon projecte de viatge a l'estranger per conèixer bones pràctiques. De caire més col·lectiu, els anys 2016 i 2017, el Servei de Biblioteques va organitzar dos viatges professionals per a bibliotecaris: París i Bolonya, convidada especial a la Fira del Llibre Infantil i Juvenil. Més de quaranta bibliotecaris responien a cada una de les crides.

Aquestes propostes tenen l'objectiu de posar en relleu la tasca de molts bibliotecaris del país, veritables activistes culturals dels seus territoris. Les biblioteques, peça estratègica de l'entramat cultural, afronten reptes interessants de futur com els nous usos i costums culturals o els suports digitals. Continuar donant respostes a la ciutadania i mantenir la sintonia amb les problemàtiques socials seran aspectes clau en el seu protagonisme del futur.

- **Direcció General de Política Lingüística**

Llegiu i parleu

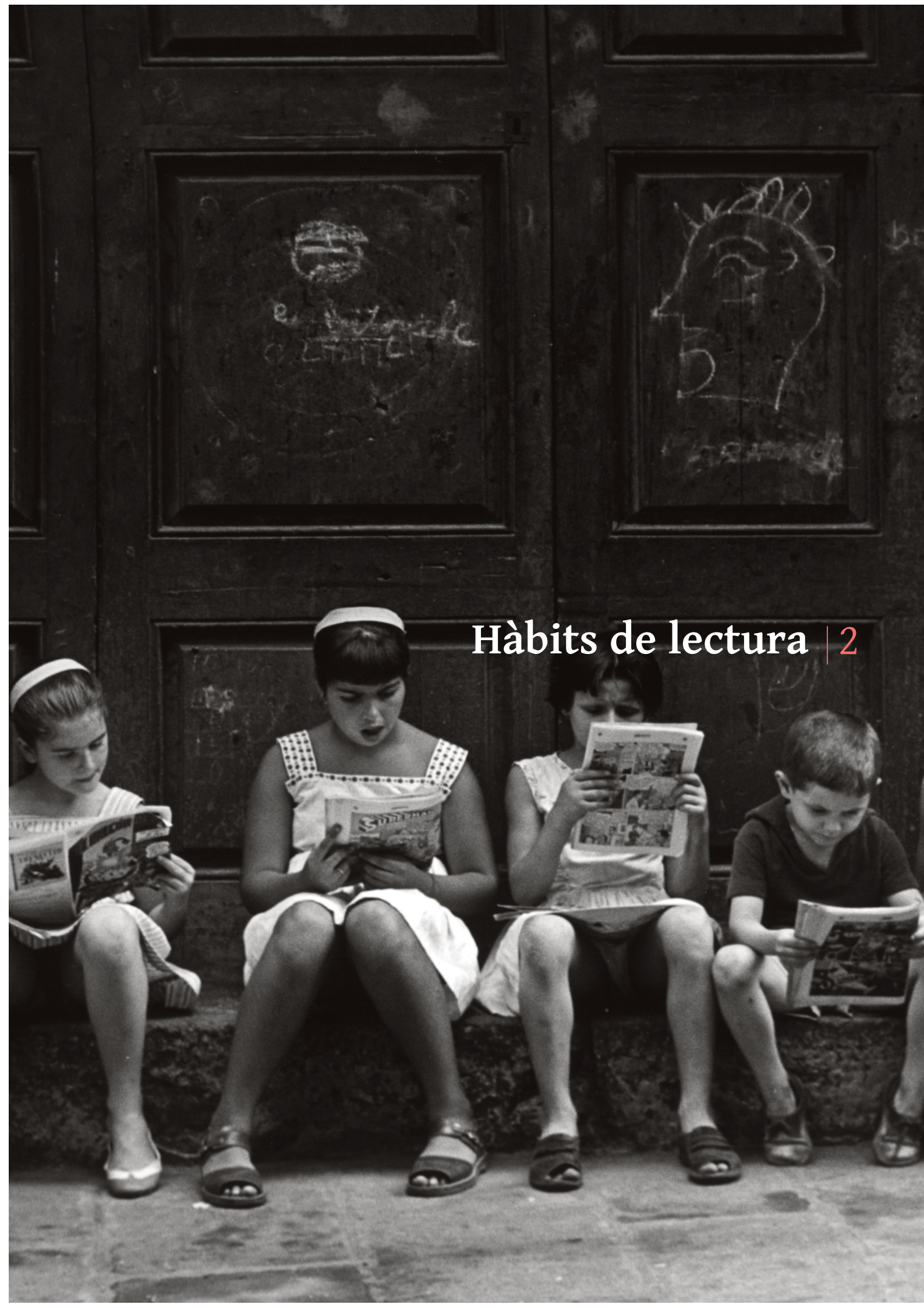
El darrer trimestre del 2013, el Departament de Cultura va estrenar **“Llegiu i parleu”**, un programa per reforçar l’aprenentatge i l’ús del català entre els adults. Amb aquest programa, la Direcció General de Política Lingüística contribueix a l’augment de la competència comunicativa i al desenvolupament de l’hàbit lector de la ciutadania.

Impulsat per la Direcció General de Política Lingüística i amb la col·laboració del Consorci per a la Normalització Lingüística, el programa inclou accions per practicar la llengua catalana a través de la lectura, adreçades als aprenents adults i a la població en general.

“Llegiu i parleu” neix amb els objectius següents: fer créixer el nombre de persones adultes que saben parlar català, fomentar la pràctica lectora, donar a conèixer els autors catalans entre els aprenents dels cursos de català presencials i virtuals, motivar la conversa i l’ús de la llengua a partir del plaer de llegir, i donar suport a projectes que fomentin la competència lectora i a projectes que incrementin l’oferta de llibres en català.

El programa s’ha desenvolupat en diferents projectes. Les xifres de participació de l’any 2016 són les següents: clubs de lectura (1.354 activitats i 21.831 participants); el **“Parla.cat llegeix”** (més de 230.000 inscrits); **“T’agradarà llegir en català”** (9.000 revistes en català, 50 capçaleres, 300 bars i cafeteries, 98 poblacions); **“Llegir per parlar, llegir per aprendre”** (edició de 64 quaderns); **“Parlem tu i jo”** (edició de revistes amb històries i contes inèdits de 7 autors catalans: Josep M. Espinàs, Sònia Moll, Joaquim Carbó, Vicenç Villatoro, Ramon Solsona, Xevi Sala Puig i Rafael Vallbona); **“Lectura fàcil”** (7 publicacions); **“Anem al TNC amb Mercè Rodoreda”** (400 alumnes de nivell intermedi del CPNL assisteixen al Teatre Nacional de Catalunya a veure *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, de Mercè Rodoreda).

Finalment, s’ha obert una línia d’ajuts a projectes per al foment de la llengua catalana: a la traducció al català, a projectes d’entitats per al foment de la lectura i a projectes tecnològics per al foment de la lectura.

Hàbits de lectura | 2

Eugeni Forcano.
Passió per la lectura. Baixada de Santa Clara, Barcelona, 1962.
Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

2 Hàbits de lectura

«La cultura és l'opció política més revolucionària a llarg termini»

Cap. 2

37

Aquestes paraules de l'escriptora Montserrat Roig deixen ben clar que la cultura és imprescindible per construir una societat formada i amb capacitat crítica, però també ens recalquen que els fruits en aquest àmbit es recullen a llarg termini, rarament d'avui per demà. Un exemple recent d'aquesta afirmació seria l'augment de l'índex de lectura dels catalans des que l'any 2012 es va posar en funcionament el **Pla nacional de lectura 2012-2016. 100 % lectors** fins a la seva finalització l'any 2016. El Pla es va iniciar amb un índex de lectura d'un 62,3 % i s'ha arribat a un 67,8 %, mentre que l'índex de lectura europeu és d'un 68 %.

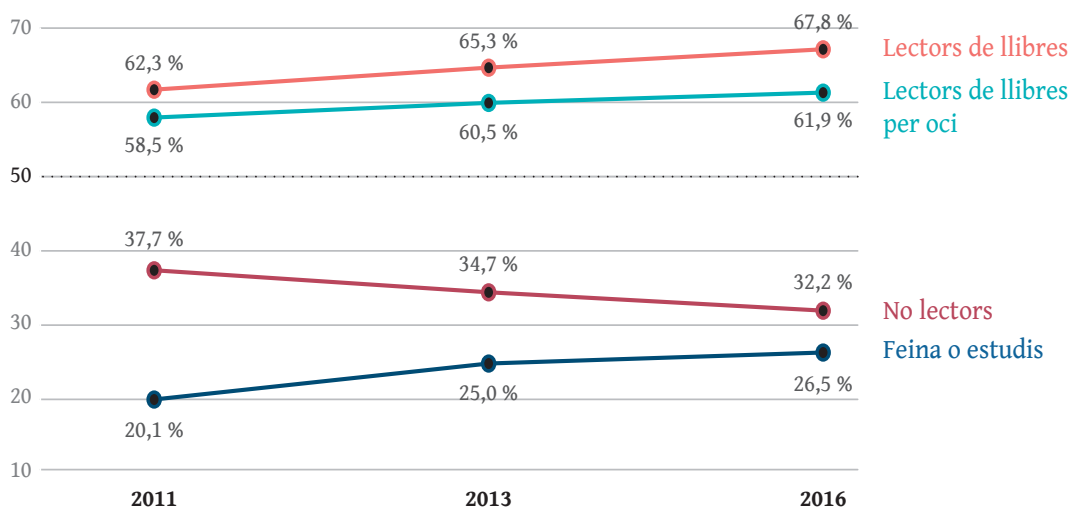
Per prendre consciència d'on som és necessari mirar enrere, analitzar l'estat actual i els resultats obtinguts en totes aquelles accions dutes a terme per arribar fins aquí. Per abordar aquest estat de la qüestió és bàsic tenir en compte els diferents agents que intervenen en la cadena del llibre: autors, editorials, llibreries i biblioteques, sense oblidar els lectors i els seus hàbits, posant una atenció especial en els lectors més joves.

2.1 El lector

El món dels llibres cobra sentit quan hi ha lectors que gaudeixen, s'informen o aprenen amb aquests llibres, quan el llibre deixa de ser només un objecte per convertir-se en una eina de transmissió de coneixement. Però per aconseguir lectors és important

activar iniciatives que apropin la lectura a la ciutadania. A Catalunya, l'índex de lectura de llibres no ha parat d'augmentar entre la població de catorze anys o més, si tenim en compte les dades des del 2011 fins al 2016.

Hàbits de lectura

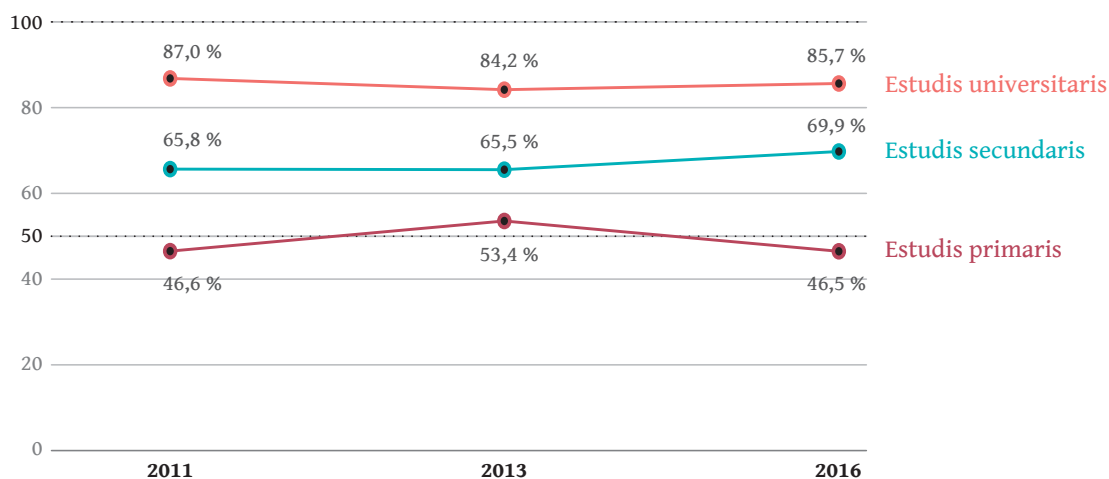
Font: Hàbits de lectura i compra de llibres els anys 2015 i 2016. Conecta per al Departament de Cultura. Gremi d'Editors i de Llibreters de Catalunya fins al 2013

Cap. 2

38

Quan entrem a analitzar el perfil d'aquests lectors ens trobem que la població amb un nivell més alt d'estudis és més lectora que la ciutadania amb estudis primaris o secundaris. Aquesta correlació es compleix en els diferents anys del recull de dades.

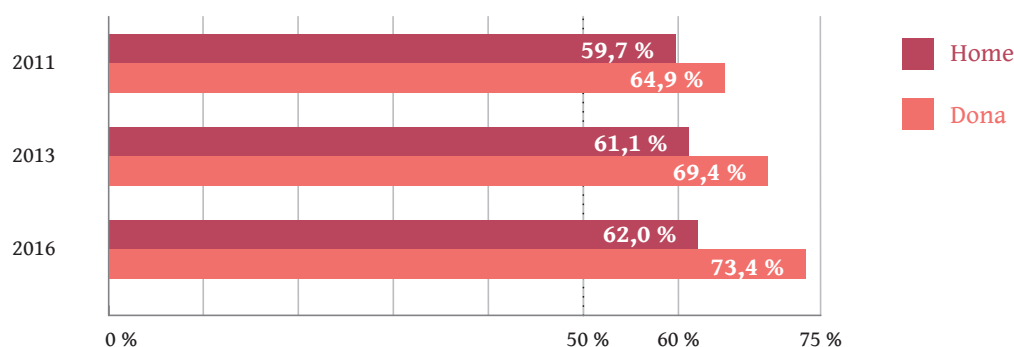
Lectura segons el nivell d'estudis

Font: Hàbits de lectura i compra de llibres els anys 2015 i 2016. Conecta per al Departament de Cultura. Gremi d'Editors i de Llibreters de Catalunya fins al 2013

Si dividim els lectors catalans per sexes ens trobem que, en els darrers anys, les dones sempre han estat més lectores que els homes. L'any 2016, un 73,4 % de les dones es declaren lectores, davant d'un 62 % de lectors homes.

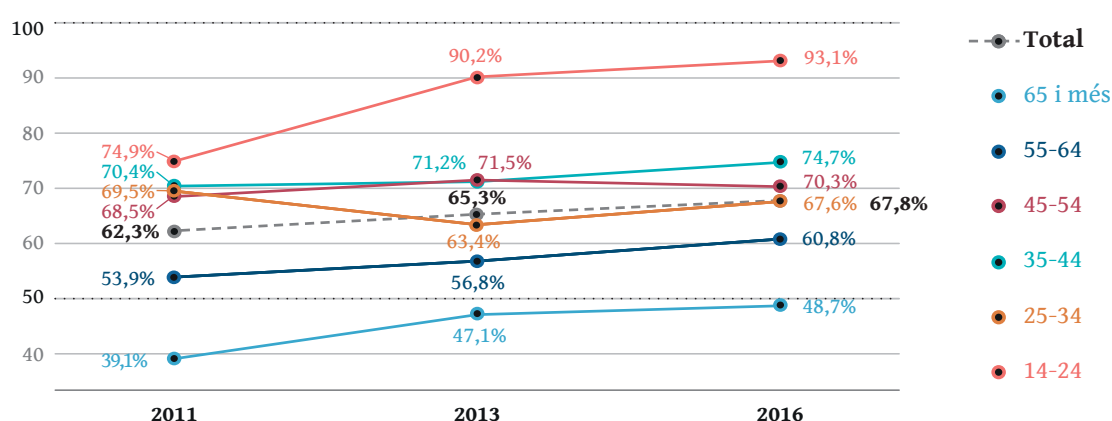
Lectura segons el gènere

Font: Hàbits de lectura i compra de llibres els anys 2015 i 2016. Conecta per al Departament de Cultura. Gremi d'Editors i de Llibreters de Catalunya fins al 2013

I si analitzem els lectors per edats, ens trobem que la població més lectora és la de la franja que va dels catorze als vint-i-quatre anys ja sigui per oci, feina o estudis.

Lectura segons l'edat

Font: Hàbits de lectura i compra de llibres els anys 2015 i 2016. Conecta per al Departament de Cultura. Gremi d'Editors i de Llibreters de Catalunya fins al 2013

La dada més important d'anàlisi de la comprensió lectora entre els més joves és l'informe PISA (*Programme of International Student Assessment*), referent mundial en matèria d'educació. L'estudi s'elabora cada tres anys amb alumnes de quinze anys de diferents països. El darrer, el de l'any 2015, es va fer a 72 països i regions. A Catalunya es van avaluar 1.769 alumnes de 62 centres educatius. En aquest últim estudi, els alumnes catalans van superar per primer cop totes les proves: ciències, matemàtiques i comprensió lectora. No obstant això, mentre que en ciències i matemàtiques els resultats van millorar, en comprensió lectora s'ha perdut un punt respecte de l'estudi de l'any 2012.

A l'estudi realitzat el 2009, en comprensió lectora, els alumnes catalans tenien 498 punts; l'any 2012 el resultat va millorar, amb un resultat de 501 punts, i el 2015 s'ha

perdut un punt, amb 500 punts en comprensió lectora. Tot i així, estem 7 punts per damunt de la mitjana de l'OCDE i 3 punts per damunt de la mitjana a nivell de l'estat espanyol. Catalunya, actualment, en l'àmbit de la comprensió lectora, es troba al nivell de països com Suècia, Dinamarca, França o Bèlgica.

El foment de la lectura i la comprensió lectora és un doble objectiu de gran importància en el **Pla nacional de lectura 2012-2016. 100 % lectors**, que ha comportat diferents actuacions. Una de les més reeixides ha estat la del "**Municipi lector**". El programa es va posar en marxa l'any 2005 i va promoure un seguit d'activitats en què s'implicava el municipi, l'escola, la biblioteca i la llibreria. Aquest programa, que es va iniciar com a prova pilot a cinc municipis catalans, ha obtingut bons resultats de comprensió lectora, i l'any 2017 es preveu ampliar-lo a municipis més grans. Segons el Departament d'Ensenyament, els darrers quatre anys els alumnes participants en el programa han incrementat un 8,4 % el seu coneixement d'anglès i un 7 % el de català.

Un altre dels projectes que ha tingut bona acollida ha estat el programa "**Fas 6 anys. Tria un llibre**". Una acció pensada per estimular els hàbits de lectura entre els infants de sis anys i perquè comencin la seva pròpia biblioteca particular.

Cap. 2

40

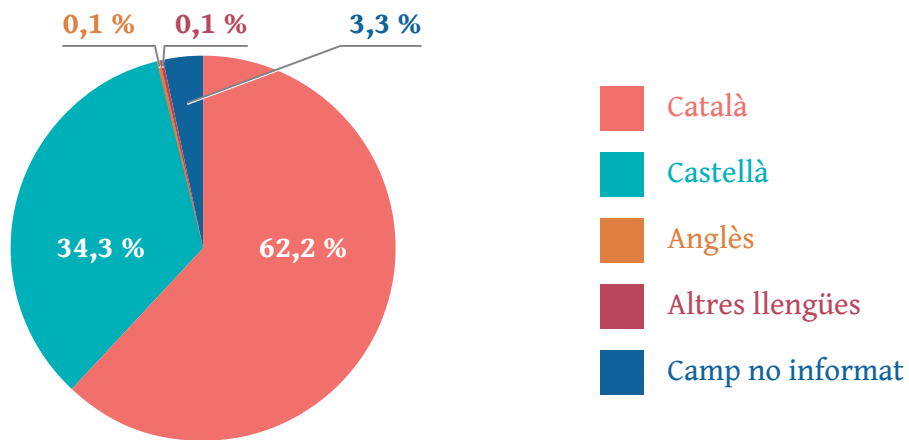
Aquest programa, iniciat el 2016, ha fet arribar a 83.314 nens i nenes de tot Catalunya una targeta que equival a un import de 13 €, i que han pogut bescanviar per un llibre infantil a 180 llibreries de tot el territori. En total hi ha participat un 38,3 % dels infants i s'han comprat més de 5.800 títols diferents de més de 470 editorials. La província amb un nivell de participació més alt ha estat Barcelona, seguida de Tarragona, Lleida i Girona.

Participació campanya "Fas 6 anys. Tria un llibre"

Participants	Infants censats	Infants participants	%
Barcelona	60.655	23.794	39,2 %
Tarragona	8.798	3.311	37,6 %
Lleida	4.973	1.857	37,3 %
Girona	8.888	2.952	33,2 %
TOTAL	83.314	31.914	38,3 %

El 62,2 % d'exemplars venuts han estat en llengua catalana.

Llengua del llibre triat

Fons: ICEC. Departament de Cultura

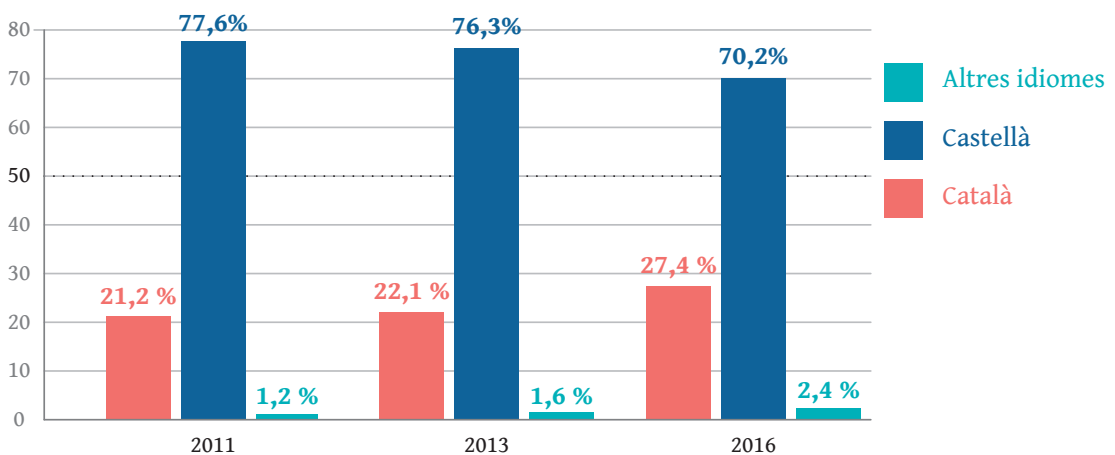
L'aportació del Departament de Cultura a les llibreries per portar a terme aquesta iniciativa ha estat de 375.000 euros.

Però incrementar els índexs de lectura i la comprensió lectora no és un objectiu restringit als lectors més joves sinó a totes les franges d'edat. Per això s'ha dut a terme la campanya "**Legim +**", una campanya que persegua dos objectius principals: fomentar la lectura com a via principal d'accés al coneixement, i incrementar l'índex de lectura i comprensió lectora en totes les edats. Els resultats també es poden valorar com a positius si tenim en compte l'índex de lectura del 2016, molt proper a la mitjana europea. A més, del 2011 al 2016 el català ha guanyat 6,2 punts percentuals com a llengua de lectura habitual entre els lectors.

Cap. 2

41

Lectura segons l'idioma

Font: Hàbits de lectura i compra de llibres els anys 2015 i 2016. Conecta per al Departament de Cultura. Gremi d'Editors i de Llibreters de Catalunya fins al 2013

Aquest augment de lectura en català repercuteix molt positivament cap a la nostra indústria editorial i afavoreix els autors en la nostra llengua.

2.2 L'autor

La primera baula de la cadena del llibre és l'autor. Per aquest motiu en el **Pla nacional de lectura 2012-2016. 100 % lectors** es va voler posar en reconeixement aquesta figura i impulsar el seu paper com a prescriptor de lectura. Per fer-ho, des de la Institució de les Lletres Catalanes, es van dissenyar diverses actuacions per assolir objectius com fomentar el contacte directe entre autors i lectors. Programes com “**Lletres en viu**”, en el qual es promou la trobada i el diàleg entre autors i lectors mitjançant els clubs de lectura en biblioteques o altres institucions, o el “**Lletres a les aules**” que vol apropar els nostres autors al sistema educatiu i als lectors més joves en serien alguns exemples.

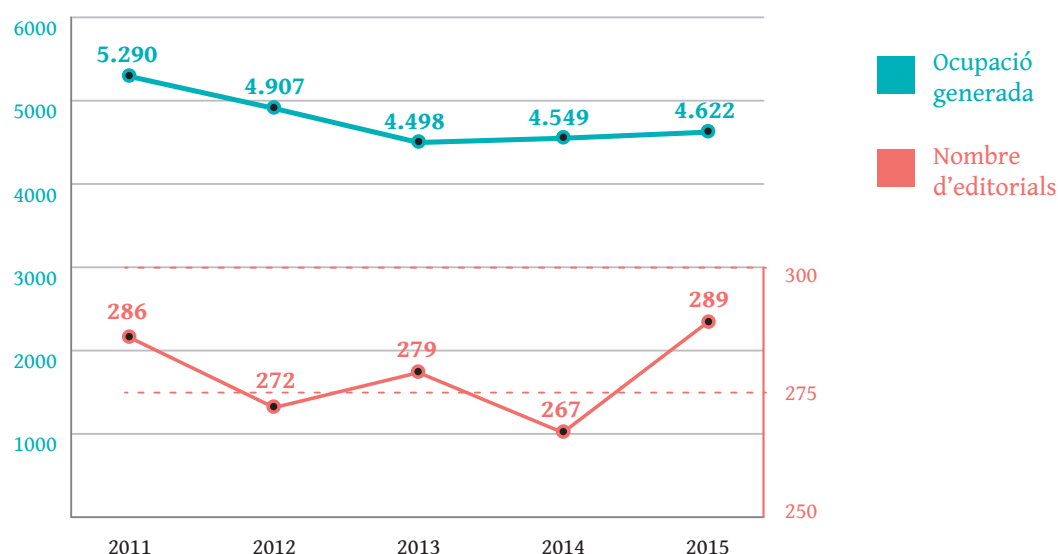
Incrementar la presència dels escriptors a l'espai públic també és un dels objectius marcats i és mitjançant el foment de festivals i certàmens literaris com el **Dia Mundial de la Poesia**, que se celebra a tot el domini lingüístic, el **Festival Nacional de Poesia** (Sant Cugat), **Litterarum** (Móra d'Ebre) i el **Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya** (Mollerussa) que s'ha començat a avançar en aquest camí. Les fires de llibres de Catalunya també són un punt rellevant per donar a conèixer els nostres escriptors. I el fet que el 2017 la literatura catalana hagi estat la convidada a fires internacionals com la **Fira del Llibre Infantil i Juvenil de Bolonya** ha estat un esdeveniment cabdal per al reconeixement i el prestigi de la nostra literatura.

Si parlem de fer difusió dels nostres autors i la seva obra, no podem obviar el paper de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Per això és bàsica la programació de programes en *prime time* dedicats al món dels llibres. Apostar per aquesta programació als nostres mitjans de comunicació ajuda a la difusió de la nostra literatura i a crear públic lector, a més de donar suport a tota la indústria vinculada a aquest sector.

2.3 L'editor

A Catalunya el sector editorial té una gran importància tant per l'ocupació que genera –actualment hi ha 289 editorials agremiades que donen feina a 4.622 persones–, com per la mateixa subsistència de la nostra literatura. L'any 2015 es van editar 39.381 títols i 10.340 eren en català.

Dades bàsiques de les editorials catalanes. 2011-2015

Font: Comercio Interior del Libro en España 2015. Federació de Gremis d'Editors d'Espanya

Tot i així, percentualment, el nombre de llibres editats en català des de l'any 2011 fins al 2015 ha anat a la baixa, d'un 32,9 % a un 27,2 %. No obstant això, en els anys 2014 i 2015 s'ha invertit aquesta tendència decreixent i es pot observar un increment dels títols editats, la qual cosa evidencia una progressiva recuperació econòmica del sector.

Cap. 2

43

Títols editats i en catàleg de les editorials catalanes. 2011-2015

	Títols editats	% en català	Títols en catàleg	% en català
2011	33.970	32,9 %	200.458	31,6 %
2013	33.446	26,1 %	244.825	30,5 %
2015	39.381	27,2 %	276.108	31,3 %

Font: Comercio Interior del Libro en España 2015. Federació de Gremis d'Editors d'Espanya

Actualment, les editorials catalanes representen el primer mercat editorial a Espanya, gairebé un 50 % de la facturació. L'any 2015 les editorials de Catalunya van facturar 1.116 milions d'euros, dels quals 214 milions d'euros van ser per obres en llengua catalana. Malgrat tot, la facturació total costa que es mantingui estable i la tendència fins l'any 2013 va ser descendent. No és fins als anys 2014 i 2015 que es comença a observar una recuperació en la facturació de les editorials catalanes.

Facturació de les editorials catalanes a Espanya. 2011-2015 (en milions d'euros)

	Facturació total	En català	% en català / total
2011	1.332,4	242,3	18,2 %
2013	1.054,5	203,9	19,3 %
2015	1.116,2	214,5	19,2 %

Font: Comercio Interior del Libro en España 2015. Federació de Gremis d'Editors d'Espanya

També ha baixat la facturació en l'exportació de llibres d'editorials catalanes, que ha passat de 219,5 milions d'euros l'any 2010 a 206,9 milions d'euros l'any 2015.

Exportació i importació de llibres d'editorials catalanes al món. 2010-2015
(en milions d'euros)

	Exportació	Importació	Saldo comercial
2010	219,5	47,2	172,2
2011	218,7	48,4	170,3
2012	207,7	46,2	161,5
2013	200,4	43,4	157,0
2014	207,9	43,7	164,3
2015	206,9	48,8	158,2

Font: ICEX

Dins del mercat editorial català trobem Planeta que, amb una facturació de 1.658 milions d'euros en llibres l'any 2015 (Font: Rüdiger Wishchenbart Content and Consulting), està dins el *top 10* dels grups editorials del món per facturació, però també hi ha editorials petites i mitjanes amb una realitat molt diferent a la dels grans grups editorials i que necessiten suport per part de les institucions.

La concentració editorial ha permès donar una estructura, una logística gran i competitiva al servei del llibre en català, però les editorials més petites i independents aporten una varietat al nostre panorama literari altament enriquidora. Per tal d'ajudar aquest sector i aconseguir fer-lo més competitiu, des del **Pla nacional de lectura 2012-2016. 100 % lectors**, es van marcar tres línies d'actuació. En primer lloc, els ajuts a l'edició, subvencions a la producció editorial en llengua catalana i occitana i també per la traducció al català d'obres literàries en altres llengües. En segon lloc, unes línies d'ajuts amb una part creditícia i una altra de subvenció adreçada al desenvolupament de plans i projectes editorials. Per últim, unes línies de crèdit a

disposició de les empreses editorials per tal de donar resposta tant als seus projectes d'inversió com a les seves necessitats de tresoreria corrent.

Com a esdeveniment estratègic que cal destacar dins el sector editorial cal citar el **Fòrum Edita Barcelona**, iniciativa impulsada pel Gremi d'Editors de Catalunya en col·laboració amb la Universitat Pompeu Fabra. El fòrum és una trobada internacional d'editors que se celebrarà anualment sota el paraigua de Barcelona com a Ciutat de la Literatura UNESCO. La trobada té com a objectiu el debat sobre els principals reptes del sector, fomentar l'intercanvi d'idees i la relació entre professionals, a més de consolidar el paper de Barcelona com a capital internacional del llibre i l'edició.

2.4 El llibreter

En la tercera baula de la cadena, i directament relacionades amb el sector editorial, hi trobem les llibreries, el principal punt de venda de llibres i un important espai de prescripció lectora.

Una llibreria és un espai de descoberta, de reunió, de prescripció, de coneixement, i, alhora, "de llibertat" com diu el poeta Joan Margarit. Perquè la llibreria és un dels espais, juntament amb les biblioteques, on el llibre troba l'usuari final, el lector. Per això és tan necessària l'existència de llibreries per tot el país.

Actualment, segons el **Mapa de llibreries de Catalunya 2016** elaborat pel Departament de Cultura amb la col·laboració del Gremi de Llibreters, a Catalunya no hi ha cap comarca que no disposi de, com a mínim, una llibreria. La distribució territorial de llibreries a Catalunya, tot i no ser òptima, és una de les més equilibrades de tot l'Estat. La comarca amb més establiments llibreters és el Barcelonès, amb un total de 317, dels quals 232 són llibreries independents o que formen part d'una cadena. A nivell municipal, dels 948 que hi ha a Catalunya, 192 disposen d'un establiment llibreter, acollint així el 85 % de la població de Catalunya. Entre el 2010 i el 2014 les llibreries van perdre un 26,5 % de facturació a l'Estat, però, tot i aquesta davallada d'ingressos, a Catalunya hi ha amb 806 establiments.

Cap. 2

45

Llibreries a Catalunya					
	Establi- ments	Municipis	Població	Establiment/ Municipi	Establiments/ 100.000 hab.
Barcelona	594	314	5.524.082	1,9	10,7
Girona	87	226	756.552	0,4	11,5
Lleida	46	224	432.371	0,2	10,6
Tarragona	79	184	795.101	0,4	9,9
TOTAL	806	948	7.508.106	0,8	10,7

Font: Mapa de llibreries de Catalunya 2016. BCF consultors per al Departament de Cultura

Troben diferents tipologies d'establiment llibreter, des de llibreries independents fins a grans cadenes de llibreries. Mentre que les llibreries independents facturen de mitjana a Catalunya 373.831 euros l'any, dels quals 312.990,5 corresponen a llibres, les cadenes de llibreries quadrupliquen la facturació mitjana de les llibreries independents.

Mitjana de facturació segons la tipologia de la llibreria (en euros)		
	Mitjana de facturació total	Mitjana de facturació en llibres
Llibreria independent	373.830,9	312.990,5
Gran cadena de llibreries	1.500.000,0	1.300.000,0
Comerç no presencial	33.000,0	31.350,0
Gran superfície	67.750,0	55.750,0
Punt de venda de llibres	128.350,5	31.470,9
Catalunya	311.895,9	241.902,5

Font: Mapa de llibreries de Catalunya 2016. BCF consultors per al Departament de Cultura

Amb referència a la venda de llibres en català, són les llibreries independents i els punts de venda de llibres els que en lideren la venda, però actualment quasi la meitat dels llibres que es venen a Catalunya són en llengua castellana, un 49,5 %. També destaca la baixa venda de llibre en català en el comerç no presencial, un 20 %, si ho comparem amb la venda de llibre en castellà, que és on la venda és més important, el 79,8 %.

Vendes segons l'idioma				
	Català	Castellà	Altres llengües oficials	Llengües estrangeres
Llibreria independent	40,8 %	50,4 %	0,2 %	8,9 %
Gran cadena de llibreries	27,0 %	55,8 %	0,8 %	5,3 %
Comerç no presencial	20,0 %	79,8 %	0,8 %	1,3 %
Gran superfície	32,5 %	67,5 %	0,5 %	4,6 %
Punt de venda de llibres	52,5 %	44,3 %	0,0 %	0,0 %
Catalunya	42,9 %	49,5 %	0,4 %	7,2 %

Font: Mapa de llibreries de Catalunya 2016. BCF consultors per al Departament de Cultura

Si ens fixem en la varietat de títols dels quals disposa una gran cadena o bé una llibreria independent, la mitjana no varia gaire. La llibreria independent disposa d'una mitjana de 7.549 títols i la gran cadena, de 8.100 títols.

Mitjana d'exemplars i títols segons la tipologia de la llibreria

	Mitjana d'exemplars	Mitjana de títols	Mitjana exemplars/títols
Llibreria independent	12.455,7	7.549,4	1,6
Gran cadena de llibreries	7.000,3	8.100,0	0,9
Comerç no presencial	7.250,5	3.250,5	2,2
Gran superfície	6.712,5	2.175,0	3,1
Punt de venda de llibres	2.016,9	1.539,2	1,3
Catalunya	8.246,6	5.312,2	1,5

Cap. 2

47

Font: Mapa de llibreries de Catalunya 2016. BCF consultors per al Departament de Cultura

L'augment i la permanència de llibreries per tot el territori són d'una importància cabdal per tal que els lectors de tot Catalunya tinguin un fàcil accés a la nostra literatura, sobretot si tenim en compte que les llibreries que abunden a Catalunya són llibreries independents. D'un total de 806 establiments, 495 són llibreries independents, el 61,4 %. Per tal d'impulsar les llibreries des del **Pla nacional de lectura 2012- 2016. 100 % lectors** es va incloure una sèrie d'actuacions dedicades a l'enfortiment d'aquests establiments.

Des de l'Institut Català de les Empreses Culturals, el Gremi de Llibreters de Catalunya i la Institució de les Lletres Catalanes, el febrer de 2012 es va organitzar el **Congrés de Llibreters en Llengua Catalana** amb l'objectiu de debatre sobre la comercialització del llibre en català, el futur de les empreses llibreteres i el paper del llibreter com a prescriptor i agent actiu en els programes de foment de la lectura. Amb el programa **"De capçalera"**, la ILC, el Servei de Biblioteques i l'Institut Català de les Dones van unir un escriptor amb la seva llibreria de referència, procurant que participés en diferents activitats de la llibreria.

Altres actuacions van ser l'inici d'un pla de subvencions per potenciar la modernització de la llibreria o la realització per part del Gremi de Llibreters i la Universitat de

Barcelona, amb el suport del Departament de Cultura, del **Postgrau per a la formació de llibreters**. I per últim, la “**Libridata**”, una eina informàtica impulsada per la Cambra del Llibre de Catalunya amb el suport del Departament de Cultura per tal de millorar el funcionament de la cadena del llibre, el “**Librerdrac**”, una plataforma per comercialitzar el llibre digital impulsada pel Gremi de Llibreters de Catalunya amb el suport del Departament de Cultura.

Per diferents factors, però sobretot arran de la crisi econòmica, l'aparició del llibre digital i el canvi d'hàbits de consum cultural, a partir de l'any 2008 moltes llibreries van anar tancant les portes, algunes d'elles tan emblemàtiques com la *Catalònia*, *Àncora* y *Delfín* o la *Robafaves*. Per primera vegada des del 2008, l'any 2015 va augmentar el nombre d'establiments de venda de llibres. Per tant, sembla que el sector continua endavant i es transforma per atreure nous públics, ja que moltes llibreries han passat a ser autèntics centres culturals de proximitat, espais on el lector no només troba llibres sinó també un munt d'activitats vinculades al món literari: clubs de lectura, recitals, contacontes, presentacions de llibres, etc. Els llibreters no es dediquen exclusivament a la venda de llibres sinó que s'han convertit en prescriptors i autèntics gestors culturals.

Cap. 2

48

Activitats de foment dels llibres i la lectura

	Presentació de llibres	Contacontes	Conferències	Publicació de catàlegs	Accions a escoles	Altres
Llibreria independent	57,4 %	30,30 %	29,8 %	9,0 %	21,7 %	34,0 %
Gran cadena de llibreries	42,1 %	42,1 %	47,4 %	15,8 %	42,1 %	10,5 %
Comerç no presencial	25,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Gran superfície	0,0 %	0,0 %	0,0 %	14,3 %	0,0 %	57,1 %
Punt de venda de llibres	18,8 %	3,2 %	1,3 %	1,3 %	1,9 %	7,1 %
Catalunya	46,3%	23,2 %	22,6 %	7,2 %	17,0 %	26,5 %

Font: Mapa de llibreries de Catalunya 2016. BCF consultors per al Departament de Cultura

Gràcies a l'elaboració del **Mapa de llibreries de Catalunya 2016** podem tenir una visió general d'aquest sector i veure'n els punts forts i els reptes que encara queden

per assolir. L'actualització biennal d'aquest mapa permetrà fer un seguiment del sector i contribuir al seu enfortiment.

2.5 La biblioteca

Un altre dels agents imprescindibles per a l'estímul de la lectura i per promoure l'accés del llibre als usuaris és el servei públic de biblioteques catalanes, motors culturals de primera línia estesos per tot el territori.

El 2015 el sistema de biblioteques públiques catalanes va complir 100 anys amb més bona salut que mai: 3.655.160 persones són titulars del carnet de biblioteques. És el club de cultura amb més usuaris de Catalunya.

Tenint en compte el balanç de 2016 elaborat pel Servei de Biblioteques del Departament de Cultura, a Catalunya hi ha 402 biblioteques i 12 bibliobusos. L'any 2011 la xifra era d'un total de 356 biblioteques; per tant, el creixement ha estat d'un 12,9 %. Si analitzem el nombre de biblioteques per províncies, el resultat és el següent:

Biblioteques a Catalunya			
Territori	Nombre de biblioteques	Població atesa	% població atesa sobre població total del territori
Barcelona	238	5.462.251	98,5 %
Girona	59	624.003	82,8 %
Lleida	44	334.061	76,9 %
Tarragona	34	515.839	84,4 %
Terres de l'Ebre	27	154.478	85,4 %
Catalunya	402	7.090.632	94,3 %

Font: Servei de Biblioteques. Departament de Cultura

Aquestes 402 biblioteques esteses per tot el territori atenen un 94,3 % de la població catalana i per fer-ho disposen de més de 2.185 professionals, un 6,9 % més que l'any 2011. Un creixement de professionals molt necessari si tenim en compte l'augment constant del nombre d'usuaris de les nostres biblioteques públiques. Així, el nombre d'usuaris de les biblioteques el 2016 ha estat de 3.717.863, un 15,9 % més que el 2011. Són usuaris que hi han accedit per gaudir dels diferents serveis que ofereixen: préstec de diferents materials, accés a internet i activitats.

Si ens fixem en els materials agafats en préstec, les dades són les següents:

Documents prestats		
	Total de préstecs per tipus de document	Percentatge sobre el total de préstecs
Documents prestats llibres i fullets	9.707.051	66,0 %
Documents prestats publicacions periòdiques	892.596	6,1 %
Documents prestats sonors	709.951	4,8 %
Documents prestats audiovisuals	3.051.590	20,8 %
Documents prestats electrònics	309.811	2,1 %
Documents prestats altres	24.977	0,2 %
Documents prestats total	14.695.976	100,0 %

Font: Servei de Biblioteques. Departament de Cultura

Cap. 2

50

Els llibres són, encara avui amb diferència, el producte que més demanen en préstec els usuaris de les nostres biblioteques, de manera que els bibliotecaris es converteixen en importants prescriptors literaris. Però les biblioteques no sols actuen com a centre de préstec de diversos materials o espais on accedir a internet de manera gratuïta; és tan o més important la seva funció com a centres culturals de proximitat oberts a tothom, espais de trobada on es generen activitats que apropen els usuaris a la lectura.

Si analitzem les activitats i projectes que duen a terme les biblioteques per la promoció de la lectura i la cultura ens trobem una gran quantitat d'iniciatives dirigides als públics més diversos. Projectes com les **"Biblioteques amb DO"** apropa els usuaris al món del vi mitjançant la literatura, la música, els contes...; **"Clàssics catalans en ruta"**, un projecte que uneix diferents accions per la promoció del nostre patrimoni literari, o **"Balla'm un llibre"**, on la dansa s'uneix a la literatura, són tres exemples de la gran quantitat d'activitats que s'organitzen a les nostres biblioteques i que ens apropen a la lectura i a altres sectors culturals.

Altres iniciatives de la xarxa de biblioteques públiques són els clubs de lectura com **"Llegir el teatre"**, el **"Biblioclub Fimoteca"** o **"Lectors en sèrie"**, les exposicions que itineren per tot el territori o els concursos i premis que s'impulsen des de les biblioteques. Un conjunt d'activitats, algunes ja consolidades i d'altres més recents, que contribueixen que les nostres biblioteques esdevinguin importants pols d'estímul de la lectura i un referent cultural per a molts dels ciutadans del nostre país.

Pla d'actuació | 3

Adolf Zerkowitz.
Rambles, Fira del Llibre, Diada de Sant Jordi.
Barcelona, c. 1932.
Arxiu Zerkowitz.

3 Pla d'actuació

3.1. Objectius, valors i mesures

Les dades del sector del llibre que presenten els indicadors del capítol anterior suggereixen un període de transformació intens que, si bé genera una certa incertesa, demostra la capacitat de resiliència de tots els actors implicats. No són pocs els senyals que anuncien nous temps i maneres de fer. Després d'una profunda crisi econòmica acompanyada d'un canvi d'hàbits de consum cultural, el sector del llibre està vivint una transformació i una adaptació progressives a una nova realitat que tot just s'està gestant. Després d'uns anys molt difícils, editorials i llibreries comencen a repuntar a partir dels anys 2014 i 2015, moment en què s'inverteix la tendència descendent que evidència una recuperació econòmica del sector. Davant d'aquesta inestabilitat –comuna a la resta de sectors– contrasta l'enfortiment constant de les biblioteques públiques catalanes que, any rere any, augmenten el seu nombre d'usuaris. Pel que fa als índexs de lectura, en aquest moment Catalunya es troba, pràcticament, a la mitjana europea. En comprensió lectora, i segons el darrer informe PISA del 2015, Catalunya està al nivell de països com Suècia, Dinamarca o França, tres punts per sobre de la mitjana de l'Estat espanyol.

Som, doncs, en un moment de canvis. Per això cobra una gran importància la planificació de polítiques interdepartamentals que, a mitjà termini, tinguin la capacitat d'incidir en un canvi de tendència en les polítiques de foment de la lectura. Amb aquest criteri, el Pla de lectura 2020 estableix uns objectius i unes mesures, per

als propers quatre anys, amb la finalitat de promoure el progrés i la cohesió social de la ciutadania a través de la lectura. Un pla que, a diferència dels anteriors, és un document obert i revisable any a any, amb la voluntat de ser una eina dinàmica al servei de crear més i millors lectors.

Objectius

1. Fer visible la figura del lector.
2. Prestigiar la lectura com a via principal d'accés al coneixement.
3. Incrementar els índexs de lectura i la comprensió lectora en totes les franges d'edat, amb especial atenció als infants i joves.
4. Reconèixer els autors, la llengua i la literatura catalanes arreu del territori i valorar la propietat intel·lectual.
5. Enfortir i consolidar el sector del llibre millorant l'oferta editorial en llengua catalana i occitana.
6. Potenciar les llibreries i la xarxa de biblioteques de Catalunya, com a centres culturals i prescriptors del llibre i la lectura.
7. Augmentar la presència del llibre i la lectura als mitjans de comunicació, tant en espais informatius com en no informatius i de ficció.

Instruments per assolir els objectius

1. Accions i campanyes coordinades per apropar el llibre i la lectura a la ciutadania amb una atenció especial al públic infantil, adolescent i jove.
2. Incorporar els equipaments públics i privats i, molt especialment, els d'orientació cultural, en programes de foment de la lectura.
3. Implementar canals arreu del territori que impliquin els municipis, les escoles, les biblioteques i les llibreries amb programes de formació lectora.
4. Incentivar els mitjans de comunicació, públics i privats, a generar continguts (informatius i d'oci) que contribueixin a la difusió dels autors, el llibre i la lectura com a element clau de millora social i d'enriquiment cultural.

Valors associats

1. Progrés
2. Cohesió social i territorial
3. Igualtat d'oportunitats
4. Autonomia
5. Esperit crític
6. Empatia

7. Civilitat
8. Interacció amb la diversitat
9. Estímul del consum cultural
10. Nous, més i millors lectors

Prenent com a base aquests objectius i valors, el Pla de lectura 2020 impulsa un llistat de mesures diferenciades i dotades de pressupost per tal d'assolir-los. En aquest sentit, es presenten vint mesures de diferent tipologia per arribar a una màxima cobertura de necessitats.

A. Accions estructurals

1. Creació de la Direcció General del Llibre, Biblioteques i Foment de la Lectura
2. Creació del Consell Nacional de la Lectura
3. Creació del Comissionat de la Lectura de Catalunya

B. Accions de prestigi

4. Sant Jordi, Patrimoni Immaterial de la Humanitat
5. Acords i convenis amb mitjans de comunicació per la presència d'espais de foment de la lectura
 - 5.1. Línia de subvenció per a la producció i la difusió de continguts audiovisuals de foment de la lectura a través dels mitjans de comunicació
 - 5.2. Acord marc amb les revistes culturals
 - 5.3. Acord amb la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
6. Noves accions de reconeixement social de la lectura
 - 6.1. La Nit de la Lectura
 - 6.2. Premi de fotografia "Compromís amb la lectura"
 - 6.3. Campanya anual de sensibilització de la lectura

C. Accions programa "Més i nous lectors"

7. Programa "Municipi lector"
8. Programa "Fas 6 anys. Tria un llibre"
9. Programa "Fas 16 anys. Explica un llibre"
10. Programa "Lletres a les aules"
11. Altres activitats de lectura en àmbits culturals
 - 11.1. Programa "De primera classe"
 - 11.2. Lectura i associacions culturals
 - 11.3. Llegim i parlem en català

12. Activitats de lectura fora d'àmbits culturals

12.1. Acord amb el Departament d'Empresa i Coneixement

- Llegim a la feina

12.2. Acord amb el Departament de Territori i Sostenibilitat

- Llegim al transport públic
- Llegim als Parcs Naturals

12.3. Acord amb el Departament de Salut

- Llegim amb salut
- Biblioteràpia

12.4. Acord amb el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

- Llegim als casals

12.5. Acord amb el Departament de Justícia

- Llegim a la presó

D. Accions en gira pel territori

Cap. 3

13. Suport als festivals literaris i les fires del llibre de Catalunya

56

E. Accions programa de biblioteques

14. Sistema Nacional de Biblioteques

14.1. Catàleg i carnet unificat de biblioteques

14.2. Biblioteques centrals de vegueria

15. Pla d'impuls a la construcció d'equipaments bibliotecaris i millora dels existents

16. Pla específic per a la millora i l'extensió dels serveis bibliotecaris al 100 % de la població

17. Increment de la compra de llibres per a les biblioteques públiques

F. Accions de suport i reconeixement als autors i a la creació literària

18. Suport i reconeixement als autors i a la creació literària

18.1. Creació d'obres literàries

18.2. Campanya de defensa dels drets d'autor

G. Accions de suport al sector editorial

19. Increment de suport al sector editorial

H. Accions de suport al sector llibreter i la prescripció

20. Suport a les llibreries i a la prescripció

En resum, el pla d'actuació inclou:

- a) Mesures de caràcter estructural: 1, 2 i 3.
- b) Mesures destinades al prestigi de la lectura: 4, 5 i 6.
- c) Mesures programa que afecten de manera directa els lectors i el foment de la lectura, les quatre últimes de les quals es refereixen a biblioteques: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 i 17.
- d) Mesures sectorials adreçades de manera específica a les diferents baules de la cadena del llibre: 18, 19 i 20.

Tot plegat, pensat i planificat amb l'ànim de despertar vocacions lectores, escriptores i intel·lectuals en un pacte per la lectura amb la ciutadania capaç de vertebrar una societat més desenvolupada, més justa, i, en definitiva, més humana. Com diu la màxima clàssica: *Cultus atque humanitas*. Cultes i civilitzats per poder assolir l'objectiu de tenir una societat formada, lliure i crítica; és a dir, una societat lectora.

Cap. 3

3.2. Mesures del pla d'actuació

57

1 | Creació de la Direcció General del Llibre, Biblioteques i Foment de la Lectura

Agents implicats: Departament de Governació, Administracions Públiques i Habitatge i Departament de Cultura.

Descripció: Reunificació en una sola direcció general de totes les competències que ostenta el Departament de Cultura en matèria de foment de la lectura, la cadena de valor del llibre (des d'ajudes a la creació fins a les ajudes als llibreters, passant per la traducció, l'edició i la comercialització) i la gestió de biblioteques.

Objectiu: Creació de la nova direcció general el quart trimestre de 2017.

2 | Creació del Consell Nacional de la Lectura

Agents implicats: Departament d'Ensenyament, Departament de Cultura, administracions públiques, món acadèmic i sector del llibre.

Descripció: El Consell Nacional de la Lectura serà l'òrgan assessor i consultiu que estudiarà i avaluarà les polítiques de foment de la lectura de les diferents administracions a Catalunya. Anualment, els representants acadèmics elaboraran un informe de situació de l'estat de les polítiques públiques de foment de la lectura i se sotmetrà a aprovació al mateix ple del Consell. Avaluarà també la tasca del Comissionat de la Lectura.

Composició: El Consell Nacional de la Lectura estarà format per persones de reconegut prestigi en l'àmbit de la creació literària, l'edició del llibre i el foment de la lectura i pels representants institucionals de les diferents administracions públiques. El plenari es reunirà com a mínim una vegada a l'any. El consell tindrà la facultat de nomenar una comissió executiva formada per cinc representants acadèmics i dos representants institucionals.

Cap. 3

58

Representants acadèmics: 20

- 5 representants nomenats per la Generalitat de Catalunya
- 2 representants nomenats per les diputacions
- 1 representant nomenat per la ILC
- 1 representant nomenat per l'IEC
- 1 representant nomenat per l'Ajuntament de Barcelona
- 1 representant nomenat per les associacions municipalistes
- 1 representant nomenat pel Consell del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya
- 2 representants nomenats per les associacions d'escriptors
- 2 representants nomenats per les associacions d'editors
- 1 representant nomenat pel Gremi de Llibreters de Catalunya
- 1 representant nomenat per l'Associació de Periodistes Culturals de Catalunya
- 1 representant nomenat per les universitats de Catalunya
- 1 representant de la Reial Acadèmia de les Bones Lletres

Representants institucionals: 13

- El Conseller/a de Cultura
- El Conseller/a d'Ensenyament
- Diputat/da responsable de Cultura de la Diputació de Barcelona
- Diputat/da responsable de Cultura de la Diputació de Girona
- Diputat/da responsable de Cultura de la Diputació de Lleida
- Diputat/da responsable de Cultura de la Diputació de Tarragona
- Secretari/ària de Polítiques Educatives
- Secretari/ària d'Universitats
- Director/a General del Llibre i la Lectura (quan estigui creada)
- Director/a de la ILC
- 1 representant de l'Ajuntament de Barcelona
- 1 representant de la Federació de Municipis de Catalunya
- 1 representant de l'Associació Catalana de Municipis

Constitució del Consell:

Abans del 30 de setembre de 2017.

3 | Creació del Comissionat de la Lectura de Catalunya

Agents implicats: Consell del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, Generalitat de Catalunya, diputacions, municipis i Consell Nacional de la Lectura.

Descripció: El comissionat de la lectura serà una figura amb competències per a la coordinació interadministrativa de totes aquelles accions de foment de la lectura que impulsin totes les administracions públiques de Catalunya. La Generalitat, juntament amb el Consell del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, li encarregarà la direcció del programa "Municipi lector" (vegeu la mesura 7), impulsat fins ara com a prova pilot.

4 | Sant Jordi, Patrimoni Immaterial de la Humanitat

Agents implicats: Cambra del Llibre de Catalunya i Departament de Cultura.

Descripció: La Cambra del Llibre de Catalunya, juntament amb el Departament de Cultura, han iniciat els tràmits necessaris per tal que la festa de Sant Jordi sigui declarada Patrimoni Immaterial de la UNESCO. El patrimoni cultural immaterial forma part de les declaracions de la UNESCO per a la salvaguarda del patrimoni cultural no tangible. En aquest sentit, la festa de Sant Jordi, com a expressió de la cultura que estima els llibres, és una tradició centenària que mereix un reconeixement internacional d'aquestes característiques. Alhora, aquest reconeixement és una oportunitat per al sector editorial i per als escriptors catalans per projectar-se al món. Per aquest motiu, el govern de la Generalitat donarà el suport polític, logístic i econòmic necessari perquè la candidatura esdevingui en breu una realitat.

Pressupost

Pendent d'assignar

5 | Acords i convenis amb mitjans de comunicació per la presència d'espais de foment de la lectura

Agents implicats: Mitjans de comunicació i Departament de Cultura.

Descripció: El Departament de Cultura impulsa tot un seguit d'accions per fomentar la presència dels llibres i la lectura als mitjans de comunicació. Alhora, es posa a disposició del sector del llibre una potent eina per a la divulgació dels nostres escriptors i escriptores.

Línia de subvenció per a la producció i la difusió de continguts audiovisuals de foment de la lectura a través dels mitjans de comunicació

Creació d'una nova línia específica d'ajuts a la producció de continguts audiovisuals oberta a tots els mitjans de comunicació en català.

Cap. 3

61

Pressupost

2018	2019	2020
300.000 €	400.000 €	400.000 €

Acord marc amb les revistes culturals

Acord marc amb l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català) per promoure la presència de les revistes en espais públics, com biblioteques o centres sanitaris, i establiments privats, així com per a la realització d'accions conjuntes de foment de la lectura.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
50.000 €	100.000 €	120.000 €	120.000 €

Acord amb la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Acord per a la difusió i la promoció de la lectura en els continguts dels diferents mitjans. Amb aquest objectiu es treballa per potenciar la presència dels llibres i les accions de suport a la lectura tant als espais informatius com a la resta de d'espais de la programació. A més dels continguts específics, s'impulsen també campanyes de gran impacte i de llarg recorregut, com ara "Llegir, una cita amb la vida", a TV3, o les "Postdates", a Catalunya Ràdio, totes dues campanyes realitzades amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes. Pel que fa al públic infantil, Televisió de Catalunya ha estrenat la "Superbiblioteca" del Super3, un espai permanent de participació al web i també a la televisió de prescripció de llibres infantils vinculat a la trama de la família del Super3. La "Superbiblioteca" inclou una selecció de llibres per edats i convida els *booksúpers* a enviar vídeos amb els seus llibres recomanats. La campanya "Fas 16 anys, explica un llibre" també permetrà que les recomanacions dels joves catalans tinguin difusió mitjançant el Super3. Dins d'aquest acord, la CCMA també està treballant amb l'ICEC en la creació d'uns paquets publicitaris especials per al sector editorial, amb finestra a TV3, al 33, al 3/24, a Catalunya Ràdio, a iCat.cat i a Catalunya Música. Així mateix, es portaran a terme accions especials al canal Super3, a TV3 i a Catalunya Ràdio dins de la campanya "Fas 6 anys. Tria un llibre" per al foment de l'hàbit de la lectura. Finalment, es treballarà per impulsar un nou programa televisiu amb l'objectiu de donar visibilitat al sector del llibre i estimular l'hàbit de la lectura.

Pel que fa a Catalunya Ràdio, una part de l'aportació del Departament de Cultura per a la recuperació de la freqüència per a la FM de iCat.fm, permetrà a l'emissora oferir nous continguts relacionats amb el foment de la lectura

Pressupost

	2017	2018	2019	2020
Acord TV3	70.000 €	150.000 €	150.000 €	150.000 €
Acord Catalunya Ràdio	0 €	100.000 €	100.000 €	100.000 €

Noves accions de reconeixement social de la lectura

Agents implicats: sector del llibre, sector de la fotografia, sector del cinema i Departament de Cultura.

Descripció: Posada en marxa de tres noves iniciatives per al reconeixement social de la lectura:

La Nit de la Lectura

A partir de la iniciativa francesa de 2017 de *La Nuit de la lecture*, i de l'èxit de la Nit dels Museus que des de fa anys se celebra a Catalunya, es dedicarà també una nit de l'any a la programació d'esdeveniments que tindran com a objectiu la pràctica de la lectura. Biblioteques i llibreries obriran les portes en horaris diferents als habituals i la lectura sortirà al carrer, per tal de ser present en indrets poc habituals. La celebració d'aquest esdeveniment està prevista entre final d'estiu i inici de la tardor.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
25.000 €	100.000 €	100.000 €	100.000 €

Premi de fotografia "Compromís amb la Lectura"

El Departament de Cultura, a través de la Direcció General de Creació i Empreses Culturals i en col·laboració amb els membres del Pla nacional de fotografia, convocarà un concurs de fotografia amb l'objectiu d'estimular el foment de la lectura, i amb la voluntat que els diferents àmbits culturals interaccionin constantment. El concurs constarà de dues categories: una adreçada a professionals, amb dos premis de 6.000 € i 2.500 €, i una de caràcter popular a través d'Instagram, que ofereix un val de 300 € per a la compra de llibres. D'aquesta manera s'aposta també pels *bookstagramers*, els lectors que tenen canals d'Instagram dedicats a la difusió dels llibres en relació amb la fotografia. El jurat està format per un comitè d'experts del món de la fotografia i de la literatura que s'encarregarà d'avaluar i seleccionar les obres guanyadores.

Cap. 3

63

Pressupost

2017	2018	2019	2020
25.000 €	25.000 €	25.000 €	25.000 €

Campanya anual de sensibilització de la lectura

El Pla de lectura 2020 incorpora des del primer moment una campanya de sensibilització de la lectura amb l'objectiu de prestigiar la figura del lector com a protagonista principal, i promoure orgull, comunitat i sentiment de pertinença sobre el fet de llegir. Per aquest motiu, es donarà valor i es farà créixer una comunitat activa

anomenada “Llibrèfils”, terme que combina la paraula *llibre* amb el concepte *filia* (simpatia apassionada per alguna cosa). Es crea un neologisme –*llibrèfil* o *llibrèfila*– que defineix i posa nom als “bojos pels llibres”.

És una nova oportunitat per fugir de la individualitat i socialitzar la lectura, compartir l'experiència de llegir públicament i crear noves dinàmiques que posin en valor el fet de ser lectors. Segueix la tendència dels usuaris de productes culturals que són prescriptors del seu cercle (serièfils, cinèfils, melòmans, “teatrrers”, etc.). Llegir ha de ser un motiu d'orgull, i, per tant, ha de poder guanyar atractiu social.

Característiques:

- La descoberta. És l'arqueòleg Eudald Carbonell qui, en forma de *teaser*, ens informará de la descoberta d'aquesta nova espècie d'homínids que són els llibrèfils.
- El gest. Identifica la campanya un gest emblemàtic que permet potenciar el sentiment d'orgull i reconeixement de la comunitat. Aquest gest recorda com se sosté un llibre obert, i ha de facilitar l'aplicació directa de la campanya en els mateixos lectors. És un gest que pot esdevenir fàcilment viral entre el públic jove i digital. A la pregunta “I, tu, ets llibrèfil?” La persona interpel·lada –si ho és– respondrà fent aquest gest.
- Els llibrèfils. Apareixeran a través d'històries visuals que representin situacions quotidianes. Aquestes imatges tindran plasmació gràfica a pòsters, postals, punts de llibre i una alta viralitat en línia amb imatges en moviment. Situacions quotidianes d'un llibrèfil o llibrèfila són, per exemple, que els apassiona l'olor de llibre, que no poden parar de llegir, que se'ls fa impossible no mirar què llegeix el veí al transport públic, que llegir els permet viatjar arreu del món des del sofà de casa, que fan volar la imaginació, que el seu llibreter ja no els vol vendre cap més llibre fins que no acaben els que tenen, que es poden enamorar d'algú que comparteix els seus gustos literaris, que a la biblioteca se senten com a casa i que viuen tantes vides com llibres llegeixen.
- Etiquetes de la campanya: **#PlaLectura2020**, **#Llibrèfils**
- A partir del 2018, la campanya anual de sensibilització de la lectura s'encarregarà a directors de cinema de reconegut prestigi. D'aquesta manera, es vincularà la creativitat del món del cinema català en relació amb la lectura i els llibres.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
300.000 €	300.000 €	300.000 €	300.000 €

7 | Programa “Municipi lector”

Agents implicats: Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, Departament d'Ensenyament, Departament de Cultura i ajuntaments.

Descripció: Entre el 2005 i el 2011, el Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CLIJCAT) va iniciar com a prova pilot aquest programa en quatre municipis (Mollerussa, Almenar, Lliçà de Vall i Súria) amb l'objectiu de coordinar tots els agents implicats en el foment de la lectura. Aquest programa ha assolit un èxit notable en l'augment de les competències lingüístiques dels alumnes a qui estava dirigit. Per aquest motiu, el Departament de Cultura, en coordinació amb el CLIJCAT, assumeix a partir del 2017 la competència de coordinar, ampliar i aprofundir el programa “Municipi lector”. El programa pretén involucrar tota la comunitat d'una població amb les finalitats següents:

- Promoure el gust per la lectura entre els infants del municipi des de l'escola bressol fins a secundària.
- Aconseguir un major nivell de lectura en els infants de la vila.
- Implicar a totes les entitats del municipi, així com a tota la ciutadania, en el programa.
- Assolir un compromís ferm per part de tota la societat envers la lectura i el seu desenvolupament.
- Formar ciutadans compromesos i responsables per a la millora del seu interès per l'entorn i la cultura, partint de l'activitat lectora com a manera d'ampliar la visió del món.

Entitats implicades: Les entitats implicades en el programa aportaran el grau de coneixement, els espais i els recursos culturals i humans necessaris per treballar conjuntament i assolir aquests objectius. El CLIJCAT té l'autoria del programa. Les funcions de les entitats són les següents:

Ajuntament

- Comprometre's a donar suport al programa durant un període mínim de cinc anys.
- Oferir els mitjans i la flexibilitat al personal de la biblioteca per poder adequar les seves activitats a fi d'assolir els objectius del programa.

Direcció General del Llibre, Biblioteques i Lectura a través del Comissionat de la Lectura

- Coordinar el programa.
- Oferir els professionals necessaris per a la gestió i la dinamització del programa.
- Oferir les eines –crítica i orientació– per a l'adquisició del fons bàsic de la biblioteca.
- Avaluar els progressos en l'aplicació del programa.
- Proposar i oferir la possibilitat d'assistència i participació d'escriptors, il·lustradors i altres professionals relacionats amb el llibre i la lectura, en les activitats del municipi.

Biblioteca

- Ser l'eix central del programa pel que fa a la difusió i la gestió del fons de la biblioteca, ja sigui tant per a infants del centre escolar, com per a pares i mares del municipi, a partir de dinamitzar i gestionar les reunions del Consell de Lectura.
- Servir de punt de consulta per a tots els infants del poble; un espai on podran trobar la informació necessària per treballar a fons els temes propis del currículum de l'escola.
- Ser un punt de difusió i dinamització d'assessorament per a pares i mares, iniciant cicles de conferències, debats, grups de lectors, etc., especialment centrats en els pares i les mares dels alumnes de l'escola.
- Optimitzar les hores d'obertura de la biblioteca, d'acord amb les necessitats dels joves lectors i oferir als mestres la possibilitat d'efectuar la recerca d'informació utilitzant les noves tecnologies, o no, a la biblioteca.
- Ser un punt de trobada de lectors així com d'educadors i de pares i mares interessats a oferir alternatives a les lectures dels infants.
- Formar part del Consell de Lectura, encarregat de gestionar i dinamitzar el programa.

Escoles bressol, primària, secundària i instituts

- Reflexionar a l'entorn de la lectura com a eix d'aprenentatge transversal a fi de modificar els elements del currículum que li són propis per adequar-lo a l'objectiu d'assoliment de millors nivells lectors.
- Revitalitzar i gestionar adequadament la biblioteca de l'escola reconvertint l'espai que ocupa en un entorn adequat de recerca d'informació, consulta, préstec de llibres i tasques pròpies d'aquest equipament.
- Comprometre's en una formació permanent per part d'algun membre o membres de l'escola a fi que es converteixi en assessor de lectures adequades per a cada alumne.

- Desenvolupar un pla plurianual de difusió i informació de l'hàbit lector als pares i alumnes.
- Tenir cura que els llibres i l'ús d'elements propis de la lectura estiguin permanentment en la programació de cada una de les àrees del currículum.
- Establir un enllaç fort i permanent amb la biblioteca del municipi per tal que aquesta es converteixi en proveïdora de material de lectura per a les tasques que es portin a terme en el centre.
- Dinamitzar un comitè de lectura que vetlli per l'assoliment d'aquests objectius amb la participació dels pares i les mares dels alumnes.

L'any 2017 i següents s'ampliarà progressivament aquest programa arreu de Catalunya, prioritzant els municipis de més de 20.000 habitants.

Prova pilot: Mollerussa, Almenar, Lliçà de Vall i Súria.

Incorporació 2017: Manresa, Igualada, Ripollet, Olot, Sitges, Vila-seca, Pineda de Mar, Parets del Vallès, Alella, Lliçà d'Amunt, Torroella de Montgrí, Santa Coloma de Farners, les Borges Blanques, Móra d'Ebre, Mojà, Almenar, Flix, Martorell, Sant Jaume d'Enveja, Santa Fe del Penedès.

Incorporació 2018: Girona, Figueres, Lloret de Mar, Mataró, Badalona, Granollers, Sabadell, Terrassa, Vilafranca, Vilanova i la Geltrú, Puigcerdà, la Seu d'Urgell, Sort, Vielha, Cervera, Tàrraga, Lleida, Tortosa, Amposta, Reus, Valls, Tarragona.

Cap. 3

67

Pressupost

2017	2018	2019	2020
80.000 €	160.000 €	200.000 €	250.000 €

8 | Programa "Fas 6 anys. Tria un llibre"

Agents implicats: Gremi de Llibreters de Catalunya, Associació d'Editors de Catalunya, Departament de Cultura, Departament d'Ensenyament, Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència, IDESCAT, CCMA, ONCE i Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil.

Descripció: Consisteix en un regal d'un llibre de temàtica infantil als nens i les nenes que fan sis anys. La campanya vol prestigiar el llibre, la lectura i l'establiment llibreter,

incentivant les famílies a crear la biblioteca personal dels infants, és a dir, ajudant a adquirir l'hàbit lector. Aquest programa, iniciat el 2016, ha fet arribar a 83.314 nens i nenes de tot Catalunya una targeta que equival a un import de 13 €, i que han pogut bescanviar per un llibre infantil a 180 llibreries de tot el territori.

Els resultats, quantitativament, tant per nombre de participants com per llibres venuts han estat molt positius, i, especialment, si tenim en compte les opinions dels llibreters que han participat en el projecte: un 73 % consideren que ha augmentat l'afluència de públic a les llibreries i s'ha detectat la presència de públic nou. A més, un 57 % afirma que la campanya ha fet que els usuaris adquirissin més d'un llibre en la mateixa compra, fet que ha provocat que un 54 % dels llibreters notessin un augment en la facturació respecte a mesos de novembre d'anys anteriors.

Com a novetat, i amb la voluntat d'arribar al màxim de diversitat de població infantil, a partir del 2017 s'amplia el programa a infants de sis anys residents a l'exterior, amb la col·laboració del Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència. Els infants inscrits en el Registre de catalans i catalanes residents a l'exterior podran rebre la targeta per bescanviar un llibre a escollir a través de la plataforma Libelista.cat. Així mateix, s'ha establert un conveni de col·laboració amb l'ONCE per atendre els infants amb discapacitat visual. Aquests infants rebran a casa seva la targeta adaptada al sistema de lectura i escriptura tàctil, amb l'opció d'aconseguir un llibre en Braille.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
500.000 €	600.000 €	650.000 €	700.000 €

9 Programa "Fas 16 anys. Explica un llibre"

Agents implicats: Departament de Cultura, Departament d'Ensenyament i CCMA.

Descripció: Si amb la campanya "Fas 6 anys. Tria un llibre" es vol ajudar els infants en la creació de la seva biblioteca personal, aquesta proposta s'adreça específicament als adolescents, amb l'objectiu d'evitar la pèrdua de lectors en aquesta franja d'edat que desplacen el seu interès cap a altres activitats d'oci. Ateses les transformacions que ha viscut la lectura en el nostre món, amb els canvis de dispositius i l'aparició de les xarxes socials, aquesta campanya vol incidir en el paper essencial que continua

tenint el fet de llegir, un concepte que amplia el seu sentit en el nostre món però que continua sent fonamental per formar el sentit crític. Es diu que els joves no llegeixen, però els *booktubers* són joves que llegeixen i que comparteixen les seves lectures a la xarxa i en xarxa, fent de prescriptors i incentivant la lectura. Per això s'ha previst un concurs anual entre tots els joves catalans que fan setze anys i que expliquin una experiència lectora, ja sigui mitjançant vídeo, àudio, o una ressenya bibliogràfica. Els autors de les setze millors experiències lectores de cada mes rebran un xec de 300 € per a consum cultural. A més, tots els participants en el concurs obtindran una subscripció digital gratuïta de tres mesos de durada a Filmin.cat, la nova plataforma en català de cinema i sèries en línia. El jurat del concurs serà designat pel Consell Nacional de Lectura.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
14.400 €	57.600 €	57.600 €	57.600 €

Cap. 3

69

10 | Programa "Lletres a les aules"

Agents implicats: Institució de les Lletres Catalanes del Departament de Cultura i centres d'ensenyament primari, secundari i d'adults del Departament d'Ensenyament.

Descripció: "Lletres a les aules" és un programa de foment de la lectura i de promoció de la literatura que permet apropar l'alumnat al fet literari, millorar la comprensió lectora com a eina fonamental per accedir al coneixement, i estimular i potenciar l'habilitat lectora i el coneixement de la llengua. D'aquest programa, que disposa de dues modalitats: "Autors a les aules" i "En veu alta", se'n beneficien els centres educatius d'ensenyament primari, secundari i d'adults.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
128.000 €	150.000 €	150.000 €	150.000 €	150.000 €

11

Altres activitats de lectura
en àmbits culturals

Descripció: Fora dels àmbits propis on ara es desenvolupen la majoria d'accions de foment de la lectura, el Departament de Cultura també duu a terme polítiques de suport a la lectura en altres àmbits de la seva àrea.

Programa “De primera classe”

Els clàssics són, etimològicament parlant, llibres de “primera classe”, això és, de qualitat superior. Són referents culturals ineludibles que cal donar a conèixer i acompanyar perquè cada cop siguin més els lectors que els descobreixin i estiguin en disposició de gaudir-ne, en les seves múltiples formes: llibres, representacions teatrals, òperes, cinema, dansa, etc. Per això proposem un programa de clàssics universals que incorpora el ja existent, “El meu clàssic”; un programa de la Institució de les Lletres Catalanes en col·laboració amb l'Arts Santa Mònica que vol fomentar la lectura fent servir el paper de prescriptors de lectura dels nostres escriptors actuals. D'aquesta manera, noms de la literatura catalana fan de lectors i comparteixen el valor de la lectura d'un clàssic de referència que ha estat d'especial importància. A més d'aquesta iniciativa, “De primera classe” portarà els clàssics a totes les biblioteques i escoles, i fomentarà clubs de lectura i conferències divulgatives.

Cap. 3

70

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
1.200 €	1.200 €	15.000 €	15.000 €	15.000 €

Lectura i associacions culturals

Per primera vegada, s'ha convidat a totes les entitats a organitzar actes relacionats amb el foment de la lectura, totes elles vinculades amb la celebració del *Dia de l'Associacionisme Cultural*, i amb una clara vocació de futur. Les federacions de cultura popular han previst portar a terme les activitats següents:

- Des de la Confederació Sardanista de Catalunya, tindrà lloc una lectura participativa de poesia i textos sobre la sardana amb l'objectiu de fer evident l'ingent producció escrita sobre aquesta matèria.
- La Federació de Grups Amateurs de Teatre de Catalunya coordinarà lectures dramatitzades de textos teatrals arreu del territori.

- La Federació d'Ateneus de Catalunya organitzarà contacontes i lectures obertes a les seus dels ateneus.
- Al voltant del 4 de juny se celebra l'acte institucional del Dia de l'Associacionisme, presidit pel conseller de Cultura, que serveix per distingir aquelles entitats que celebren aniversaris destacats, i, en definitiva, vol ser un reconeixement del Govern al sector. En aquest marc, s'inclourà una conferència sobre foment de la lectura i l'associacionisme cultural.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
15.000 €	15.000 €	15.000 €	15.000 €

Llegim i parlem en català

Impulsat per la Direcció General de Política Lingüística i amb la col·laboració del Consorci per a la Normalització Lingüística, el programa "Llegiu i parreu" duu a terme accions per practicar la llengua catalana a través de la lectura, adreçades als aprenents adults i a la població en general.

"Llegiu i parreu" neix amb els objectius següents: fer créixer el nombre de persones adultes que saben parlar català i occità, fomentar la pràctica lectora, donar a conèixer els autors catalans entre els aprenents dels cursos de català presencials i virtuals, motivar la conversa i l'ús de la llengua a partir del plaer de llegir, i donar suport a projectes que fomentin la competència lectora i a projectes que incrementin l'oferta de llibres en català.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
400.000 €	400.000 €	400.000 €	400.000 €

Cap. 3

71

12 | Activitats de lectura fora d'àmbits culturals

Agents implicats: Departament d'Empresa i Coneixement; Departament de Territori i Sostenibilitat; Departament de Salut; Departament de Treball, Afers Socials i Famílies; Departament de Justícia i Departament de Cultura.

Descripció: Establir convenis amb altres departaments de la Generalitat de Catalunya per donar estructura i servei estable de préstec de llibres i activitats vinculades a l'àmbit de la lectura. Els departaments actuaran d'actius transmissors per fer arribar la lectura als seus àmbits respectius. L'objectiu és que les accions de foment de la lectura puguin ser aplicades amb major facilitat i eficàcia.

Acord amb el Departament d'Empresa i Coneixement

- Llegim a la feina

En col·laboració amb el Departament d'Empresa i Coneixement, es donarà estructura i servei estable de préstec de llibres a les empreses. Es crearà un segell de qualitat per a les empreses que s'incorporin a aquest programa.

Acord amb el Departament de Territori i Sostenibilitat

- Llegim al transport públic

Estudi de viabilitat de disposar de punts de préstec de llibres a estacions de metro i ferrocarril, en col·laboració amb el Departament de Territori i Sostenibilitat, amb qui ja es participa en el programa "Lletres als FGC", amb el bateig anual d'unitats de tren amb escriptors homenatjats per la Institució de les Lletres Catalanes i altres activitats per Sant Jordi: paraules entre vies, postals temàtiques, concurs de microrelats, etc.

- Llegim als Parcs Naturals

"Poesia als parcs. Lletres i paisatges" és un programa desenvolupat conjuntament entre la Diputació de Barcelona i la Institució de les Lletres Catalanes i que consta de tot un seguit de recitals poètics als parcs de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona. El cicle té com a objectiu fer visibles els autors catalans i la seva obra al mateix temps que es duu a terme una dinamització d'aquests espais naturals, que permeten llegir als parcs naturals i conèixer paisatges literaris.

Acord amb el Departament de Salut

- Llegim amb salut

Donar estructura i servei estable de préstec de llibres i activitats vinculades a l'àmbit de la lectura als hospitals, a través d'un conveni amb el Departament de Salut.

El conveni inclourà programes com "Lletres i salut" de la Institució de les Lletres Catalanes, emmarcat dins del PINSAP i que es duu a terme des de 2014.

- Biblioteràpia

L'ús de la lectura amb aplicacions terapèutiques està àmpliament descrit a la bibliografia però poc desenvolupat a Catalunya, i pot resultar útil per millorar el benestar del pacient en diferents patologies. D'acord amb el Departament de Salut, s'establirà un programa de formació específica i s'acordaran vies per implementar-lo.

Acord amb el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

- Llegim als casals

Programa per portar la lectura als casals de la gent gran a través d'un conveni amb el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies amb l'objectiu de col·laborar, des de la lectura, en la prevenció del risc d'exclusió social.

Acord amb el Departament de Justícia

- Llegim a la presó

En conveni amb el Departament de Justícia, es reforçarà el programa ja existent a la Institució de les Lletres Catalanes, "Lletres a les presons", que permet portar la lectura i els tallers d'escriptura a persones privades de llibertat.

Pressupost			
2017	2018	2019	2020
	250.000 €	250.000 €	250.000 €

Cap. 3

73

13 | Suport als festivals literaris i les fires del llibre de Catalunya

Agents implicats: Departament de la Presidència i Departament de Cultura.

Descripció: El suport a festivals literaris i fires del llibre de Catalunya té com a principal finalitat apropar el llibre als diversos segments de públic, reforçant tota la cadena del llibre i incidint en els sectors professionals que concorren en aquest àmbit, des de l'autor i fins al llibreter. Es pretén que durant tot l'any el llibre estigui present arreu del territori, fent evident la diversitat temàtica del llibre en català i occità en tots els seus gèneres, afavorint-ne la visibilitat i incentivant el plaer de la lectura.

Accions en curs:

Mapa de fires del llibre de Catalunya

Des de l'any 2007, el Departament de Cultura dona visibilitat a les fires del llibre de Catalunya mitjançant una sèrie d'accions publicitàries entre les quals es troben l'edició d'un cartell promocional, punts de llibre i la difusió a través de biblioteques, llibreries,

xarxes socials i premsa escrita. Aquesta iniciativa rep el suport del Departament de la Presidència, que cedeix espais en premsa escrita, i del Servei de Biblioteques de Catalunya, que compra llibres per a biblioteques públiques a les fires. A més, la Institució de les Lletres Catalanes duu a terme tot un seguit de conferències i activitats arreu del territori en relació amb el foment de la lectura, la difusió dels autors, les commemoracions i homenatges literaris, exposicions, sessions de formació, etc.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
115.000 €	119.660 €	145.000 €	145.000 €	145.000 €

Línia d'ajut per a la realització d'activitats de promoció i difusió de la literatura en català

Vol donar suport a les propostes de festivals i cicles literaris que, des d'arreu del país i en els formats més diversos, fan ressonar la veu dels escriptors. La ILC dona suport a aquestes iniciatives, i per això, des del 2008, amb la voluntat d'acollir-les amb més eficàcia, potencia les subvencions per a la realització d'activitats de promoció i difusió de la literatura en català.

Cap. 3

74

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
210.000 €	237.000 €	250.000 €	250.000 €	250.000 €

Noves accions:

Nova línia d'ajuts per a l'organització a Catalunya de fires i salons del llibre

Aquesta nova línia vol donar suport a l'organització de fires i salons del llibre arreu del territori, així com la seva promoció i difusió, contribuint a l'apropament del llibre i dels nostres autors i autores a tots els públics. Per tant, es vol promoure la difusió i la comercialització del llibre en llengua catalana i occitana amb la participació d'autors, editors i llibreters. Es vol facilitar una relació directa i propera del llibre amb la ciutadania i estimular l'hàbit lector, amb l'objectiu que a totes les vegueries de Catalunya tinguin lloc esdeveniments relacionats amb el llibre i la lectura.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
80.000 €	100.000 €	150.000 €	150.000 €

**Reforç del suport a fires del llibre estratègiques:
Setmana del Llibre en Català, Saló del Còmic de Barcelona,
Fira del Llibre infantil i Juvenil de Catalunya
i Litterarum-Fira del Llibre Ebrenç**

La Setmana del Llibre en Català se celebra, des de l'any 1983, amb l'objectiu de divulgar el llibre en català en un format que combina l'aparador i la fira en un esdeveniment ciutadà de primera magnitud. En aquest espai, s'exposa gairebé la totalitat de la producció editorial en català existent al mercat. Així, l'any 2017, s'incrementa el suport en 15.000 euros reforçant-ne el caràcter estratègic. L'any 2016 aquest esdeveniment ha ocupat una superfície de 1.550 m², amb més de 150 expositors entre segells editorials, llibreries i institucions, i més de 250 activitats adreçades al públic en general. La Setmana del Llibre en Català es consolida com l'esdeveniment més important pel llibre en llengua catalana després del dia de Sant Jordi.

Cap. 3

75

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
130.000 €	145.000 €	145.000 €	150.000 €	150.000 €

Per la seva banda, el Saló Internacional del Còmic de Barcelona gaudeix d'una gran repercussió internacional que l'ha convertit en una fira de referència per a professionals i aficionats del gènere del còmic. L'any 2017 s'incrementa el suport al Saló en 10.000 euros, per tal de reforçar-ne el caràcter estratègic. L'any 2016, el Saló va rebre 118.000 visitants i va ocupar 45.000 m² d'exposició, fet que el consolida com l'esdeveniment d'aquestes característiques més important de l'Estat i el segon d'Europa.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
47.104 €	57.000 €	60.000 €	60.000 €	60.000 €

El Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, organitzat des de l'any 1985 pel CLIJCAT, té com a objectiu el foment de la lectura i el llibre entre els més joves, mitjançant un programa d'activitats que inclou exposicions, xerrades, espectacles, maratons de lectura i sessions de contes, entre d'altres.

L'any 2016 el Saló va rebre 14.000 visitants, amb més de 3.500 visites escolars. En un espai de 1.500 m² es van poder trobar més de 5.000 llibres de tots els gèneres per a un públic de fins a setze anys. Atès el caràcter estratègic d'aquest esdeveniment, l'any 2020, s'haurà incrementat el suport en 10.000 euros.

El Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya és el més gran de l'Estat espanyol, tant pel volum de llibres que exposa com per l'espai que ocupa, i esdevé l'únic d'aquestes característiques als Països Catalans.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
14.184 €	14.184 €	18.000 €	20.000 €	24.000 €

Cap. 3

76

L'objectiu principal de Litterarum és donar visibilitat als espectacles al voltant de la literatura i del món del llibre en llengua catalana i apropar-los a professionals de l'àmbit de la gestió cultural, tècnics culturals d'administracions públiques, empreses de gestió d'espectacles, biblioteques, associacions culturals, etc., per tal que aquests els incloguin en la programació de les diverses activitats que es porten a terme arreu dels territoris de parla catalana.

Els espectacles es catalogaran dins les tipologies i les disciplines que es relacionen a continuació:

- Arts escèniques (teatre per a públic adult; teatre per a públic infantil; teatre de carrer; teatre de petit, mitjà i gran format; titelles; mim i formes animades; contes i narracions; recital de poesia)
- Arts i músiques de carrer (animació i cercaviles, animació infantil)
- Arts del circ i de la pista (acrobàcia, humor, màgia, poesia visual, il·lusionisme, pallasos)
- Música i cant (cantautors, bandes de música, cobles, corals i orfeons, grups de folk, jazz, blues, gòspel, fusió, dixie, lírica, òpera, música sacra, música clàssica, solistes i orquestres de música clàssica, grups i música de ball, música popular i tradicional, músiques del món, grups pop/rock, balls i danses populars i tradicionals, esbarts, dansa contemporània, dansa clàssica, danses del món, discjòqueis)
- Audiovisuals (documentals, videoprojeccions, infoart)
- Altres no inclosos en els apartats anteriors

Litterarum - Fira d'espectacles literaris està organitzada per la Institució de les Lletres Catalanes, l'Ajuntament de Móra d'Ebre, Fundació Societat i Cultura, amb la col·laboració de l'Institut Català de les Empreses Culturals i la Diputació de Tarragona.

Pressupost				
2016	2017	2018	2019	2020
19.000 €	40.000 €	45.000 €	50.000 €	50.000 €

14 | Enfortiment, vertebració i organització del Sistema Nacional de Biblioteques Públiques

Agents implicats: Departament de Cultura i administracions locals.

Descripció: La prestació del servei de biblioteca pública és una competència municipal a la qual les administracions supramunicipals i el Govern de la Generalitat donen suport finançant un seguit de serveis d'àmbit regional i nacional. Amb la finalitat d'enfortir i vertebrar els serveis de les diferents xarxes territorials de biblioteques públiques es duran a terme un seguit d'accions de les quals es beneficiaran tots els usuaris de les biblioteques públiques.

Catàleg i carnet unificat de biblioteques

El 2018 es compliran vint-i-cinc anys de l'aprovació de la segona llei de biblioteques catalana, que tenia com un dels objectius la vertebració i l'ordenació del Sistema de Lectura de Pública. En aquesta mateixa línia es proposen una sèrie d'accions per millorar la integració i l'accés al conjunt dels serveis bibliotecaris a la ciutadania.

- Actualització de la imatge identificativa de les biblioteques registrades al Sistema de Lectura Pública de Catalunya (tercer trimestre de 2018).
- Creació del carnet d'usuari de les biblioteques públiques de Catalunya (tercer trimestre de 2018).
- Posada en marxa del portal unificat de serveis de biblioteca pública de Catalunya (catàleg únic de col·leccions bibliogràfiques, agenda d'activitats de foment de la

lectura, servei unificat de préstec interbibliotecari, serveis d'informació i referència, etc.) (2018).

- Regulació d'alguns aspectes legals en relació amb la integració i la garantia de la prestació dels serveis bibliotecaris.
- Concertació amb les diputacions provincials d'esquemes de col·laboració per a la revisió de la prestació dels serveis regionals i nacionals a tot el territori per tal d'optimitzar-los (2018).

Pressupost

2017	2018	2019	2020
100.000 €	100.000 €	100.000 €	100.000 €

Biblioteques centrals de vegueria

Es planteja la necessitat d'adaptar la prestació dels serveis bibliotecaris a la nova organització territorial a partir de les vegueries. En aquest sentit, es començarà a treballar en un nou pla especial per reforçar les biblioteques centrals de cadascuna de les vegueries de manera que s'avanci en la integració de recursos i serveis que actualment es presten des de diferents administracions. La finalitat d'aquest pla és assegurar l'existència d'una biblioteca central de referència a cadascun dels territoris a partir dels equipaments actuals, amb una incidència especial en les biblioteques gestionades actualment pel Departament de Cultura.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
50.000 €	200.000 €	400.000 €	600.000 €

15 | Pla d'impuls a la construcció d'equipaments bibliotecaris i millora dels existents

Agents implicats: Departament de Cultura i administracions locals.

Descripció: El suport a la construcció i la millora de les biblioteques públiques és un eix estratègic en la política bibliotecària del país. L'acció concertada dels municipis, ens supramunicipals i el Govern de la Generalitat ha donat fruits i ha permès l'entrada en funcionament de biblioteques noves i modernes. Els darrers anys, però, no ha estat possible mantenir la línia d'ajuts del Departament de Cultura en aquest sentit i per això resulta d'especial importància recuperar aquestes inversions.

- Creació d'una línia estable d'ajuts plurianuals per a la redacció, la construcció i la millora dels equipaments bibliotecaris.
- Concertació de les inversions amb les diputacions provincials per tal de sumar esforços.

Cap. 3

79

Pressupost

2017	2018	2019	2020
2.750.000 €	3.500.000 €	4.500.000 €	6.000.000 €

16 | Pla específic per a la millora i l'extensió dels serveis bibliotecaris al 100 % de la població

Agents implicats: Departament de Cultura i ens locals.

Descripció: El 2016, el 94 % de la població catalana disposava d'un servei fix o mòbil (bibliobús) de biblioteca pública. L'objectiu d'aquest pla és planificar l'extensió d'aquest servei al 100 % de la població en col·laboració amb els municipis, les diputacions provincials i els consells comarcals.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
100.000 €	500.000 €	1.000.000 €	1.000.000 €

17

Increment de la compra de llibres per a les biblioteques públiques

Agents implicats: Departament de Cultura.

Descripció: L'adquisició de documents a través del Departament de Cultura per a les biblioteques públiques permet reforçar les compres que fan els municipis com a titulars del servei i les diputacions que els donen suport. Mitjançant programes específics esdevé igualment un element de suport a la indústria editorial catalana i la xarxa de llibreries així com també un element d'atracció per a les fires del sector. Igualment, es preveu millorar la col·lecció i els serveis de la plataforma de llibres electrònics (2018).

Cap. 3

80

Pressupost 2017

Adquisició de llibres en català i occità (SAB)	2.200.000 €
Adquisició de llibres a través de llibreries de proximitat	2.080.700 €
Adquisició de proximitat per compra en fires del llibre dels àmbits territorials de les biblioteques	90.000 €
Partida específica de compra de documents en llengües estrangeres	200.000 € (inici 2018)
Compra de lots de temàtiques diverses per donar suport a programes de foment de la lectura	80.000 €

Pressupost total

2016	2017	2018	2019	2020
2.339.175 €	5.002.500 €	6.000.000 €	7.000.000 €	8.000.000 €

18 | Suport i reconeixement als autors i a la creació literària

Agents implicats: ILC, Residència Faber, associacions d'escriptors i Departament de Cultura.

Descripció: Potenciar, incentivar i facilitar la creació d'obres literàries i la seva difusió. Identificar, conèixer i reconèixer els autors, així com promoure el respecte i la defensa dels seus drets. Posar en valor la propietat intel·lectual i exercir pressió sobre les institucions competents per impulsar una normativa que la protegeixi.

Creació d'obres literàries

- Creació d'obres literàries en llengua catalana

Pressupost

2016	2017	2018	2019
68.000 €	73.000 €	75.000 €	75.000 €

Cap. 3

81

- Traducció d'obres literàries d'especial interès cultural al català

Pressupost

2016	2017	2018	2019
31.000 €	31.000 €	35.000 €	35.000 €

- Investigació: recerca sobre moviments, obres, crítiques literàries i autors de la literatura catalana

Pressupost

2016	2017	2018	2019
14.000 €	15.000 €	15.000 €	15.000 €

- Commemoracions

Els departaments de la Presidència i de Cultura col·laboren en l'impuls de les commemoracions dels aniversaris tant d'homes i dones com d'institucions que han desenvolupat tasques singularment rellevants per al país. En els darrers anys, cal

destacar la presència de personalitats de les lletres catalanes com Ramon Llull o Caterina Albert (2016), Prudenci i Aurora Bertrana o Josep Palau i Fabre (2017). Les commemoracions del 2018 encara no han estat acordades pel Govern, però entre les candidatures principals hi ha la de Maria Aurèlia Capmany, Manuel de Pedrolo o la de Pompeu Fabra.

Pressupost

2016	2017	2018	2019
100.000 €	60.000 €	Pendent d'assignar	

- Residència Faber

Faber, Residència d'Arts, Ciències i Humanitats de Catalunya a Olot és un espai on escriptors, traductors, artistes de diverses disciplines, estudiosos i científics conviuen i treballen en el seu projecte professional. El Departament de Cultura i l'Ajuntament d'Olot han arribat a un acord per tal de donar suport a aquest projecte, amb l'objectiu de propiciar el context adequat per al desenvolupament de l'activitat creadora, alhora que s'incentiva l'intercanvi d'experiències en l'àmbit creatiu. S'ha previst un increment del pressupost de cara a les properes edicions.

Cap. 3

82

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
45.000 €	50.000 €	75.000 €	75.000 €	75.000 €

Campanya de defensa dels drets d'autor

El Departament de Cultura, en conversa i acord previ amb les diferents associacions d'escriptors, definirà accions concretes per donar a conèixer i sensibilitzar la ciutadania sobre la propietat intel·lectual. Paral·lelament, a través del Govern de la Generalitat, s'instarà els estaments polítics competents a adequar la normativa jurídica a favor dels autors i dels seus drets.

Pressupost

2018	2019	2020
25.000 €	25.000 €	25.000 €

19 | Increment de suport al sector editorial

Agents implicats: Departament de Cultura.

Descripció: Potenciar el sector del llibre i la producció editorial a Catalunya, incidint especialment en el llibre en català i occità, impulsant l'edició i la traducció en aquestes llengües, afavorint la creació d'un catàleg ampli, divers i d'alt interès cultural a disposició dels lectors i estimulants l'hàbit de la lectura. Així mateix, es vol enfortir el sector del llibre mitjançant línies d'ajuts i de finançament que contribueixin a reforçar la seva posició en el mercat interior i internacional, així com la difusió dels nostres autors i autores.

Accions en curs:

Producció editorial en llengua catalana i occitana

Ajut a l'edició en català o occità, per tal de garantir la producció i diversificació editorial en aquestes llengües, alhora que es contribueix a reforçar el sector editorial en llengua catalana i occitana, propiciant l'existència d'empreses cada vegada més competitives i amb catàlegs més amplis i diversos a disposició dels lectors.

Cap. 3

83

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
700.000 €	700.000 €	700.000 €	700.000 €	700.000 €

Aportacions reintegrables a projectes i plans editorials

Les línies d'aportacions reintegrables de l'ICEC constitueixen una eina indispensable per al finançament del sector editorial català, contribuint de manera decisiva al sosteniment financer dels diversos projectes i plans editorials, alhora que acompanya les empreses en l'explotació comercial dels seus títols, contribuint a la seva viabilitat econòmica amb una eina de suport públic que combina el crèdit i la subvenció.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
1.800.000 €	2.400.000 €	2.500.000 €	2.600.000 €	2.700.000 €

Subvencions a projectes d'internacionalització d'empreses del sector del llibre

Les línies de suport a la internacionalització de les empreses editorials catalanes completen el sistema d'ajuts al sector del llibre i són de gran importància per a un sector que té en la comercialització internacional uns dels seus grans exponents. Amb aquesta línia d'ajuts es facilita a les empreses editorials catalanes l'assistència a fires i salons internacionals, així com la participació en missions comercials per a l'obertura de nous mercats, propiciant la difusió a l'exterior de la creació i la producció cultural de Catalunya en l'àmbit del llibre.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
200.000 €	200.000 €	300.000 €	400.000 €	500.000 €

Subvencions a les empreses editorials de música

Cap. 3

84

Les línies d'ajut a les editorials de música donen suport a un sector d'edició molt especialitzat, mitjançant el suport a la producció de partitures d'autoria catalana d'especial interès cultural i patrimonial, contribuint a la digitalització de fons editorials i donant suport a les campanyes de promoció d'aquestes obres.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
90.000 €	90.000 €	100.000 €	100.000 €	100.000 €

Accions noves:

Nova línia de subvencions per a la traducció al català d'obres literàries i d'obres no literàries

L'any 2017, la Direcció General de Política Lingüística posa en funcionament una línia específica d'ajuts per a la traducció d'obres d'altres llengües al català, per tal d'impulsar la publicació d'obres d'altres àmbits lingüístics amb una alta qualitat i de temàtiques poc difoses en llengua catalana, amb una especial incidència en l'assaig. Amb aquesta eina de suport es vol contribuir a equilibrar el cost d'edició de l'obra traduïda en llengua catalana, afavorint un preu de venda al públic competitiu respecte a la mateixa edició en altres llengües.

Pressupost

2017	2018	2019	2020
300.000 €	300.000 €	300.000 €	300.000 €

Nova línia de subvencions a la promoció de la producció en llengua catalana o occitana adreçades a la creació de públics i als mitjans de comunicació

L'any 2018, El Departament de Cultura posarà en funcionament una línia específica d'ajuts per tal d'impulsar la creació de públics i la biodiversitat editorial, donant suport a accions de promoció de títols individuals, col·leccions i catàlegs editorials als mitjans de comunicació, amb una especial incidència en les empreses del sector editorial amb catàlegs d'alt interès cultural i que, atesa la seva estructura empresarial, tenen dificultats per portar a terme activitats de promoció i publicitat dels seus títols.

Pressupost

2018	2019	2020
100.000 €	200.000 €	300.000 €

Cap. 3

85

Reforç de les subvencions per a la producció editorial en llengua catalana i occitana d'especial interès cultural

Ampliació de la dotació de la línia de subvencions de l'ICEC a la producció editorial d'especial interès cultural en llengua catalana i occitana, per tal d'incentivar la publicació en aquestes llengües d'obres de referència tant literàries, originals en altres llengües, com no literàries. Aquests ajuts possibilitaran la publicació d'obres amb un gran valor cultural, sovint amb un alt cost d'edició i de difícil comercialització en els canals habituals de venda. Entre els anys 2016 i 2017 s'ha ampliat amb 100.000 € la dotació d'aquesta línia d'ajut, la qual ha estat dotada l'any 2017 amb 200.000 €. Aquesta línia d'ajuts de l'ICEC és complementària a l'existent a la ILC, per a la producció editorial en llengua catalana i occitana d'especial interès cultural, adreçada, en aquest cas, a obres literàries originals en llengua catalana i occitana, dotada l'any 2017 amb 73.000 €.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
195.000 €	273.000 €	300.000 €	350.000 €	400.000 €

20 | Suport a les llibreries i a la prescripció

Agents implicats: Gremi de Llibreters de Catalunya, Universitat de Barcelona i el Departament de Cultura.

Descripció: Potenciar el rol de la llibreria en la cadena de valor del llibre i la seva funció bàsica de foment i prescripció de la lectura, així com la importància de la seva xarxa territorial, identificant-la i posant-la en valor, atesa la seva capil·laritat en el territori. També es vol posar en relleu la importància de la llibreria com a primer canal de venda de llibres. Les llibreries de Catalunya, amb més de 806 establiments, són la primera finestra per al públic, destacant la professionalitat i gran qualificació dels llibreters i llibreteres de Catalunya, que fan que els seus establiments esdevinguin petits centres culturals on les accions d'estímul de la lectura formen part de la seva activitat diària, implicant-hi escoles, biblioteques i ciutadania. En el cas del llibre en català la llibreria tradicional n'és el principal actiu, per la qual cosa també es vol potenciar el paper clau de la llibreria en l'explotació comercial i cultural del llibre. En paral·lel, i per primera vegada, es vol donar suport específic i relleu al món de la prescripció literària, incidint en l'aspecte formatiu.

Cap. 3

86

Accions en curs:

Línia de subvencions per a la modernització de les llibreries

Aquesta línia d'ajuts, endegada l'any 2012, incideix de manera directa en les llibreries d'arreu de Catalunya propiciant la modernització estructural i tecnològica dels establiments i potenciant la formació del seu personal, alhora que es valora l'aposta d'aquest establiment per a la comercialització d'un fons editorial divers i de qualitat. Una mitjana de cinquanta llibreries d'arreu del territori han obtingut anualment ajuts per a la modernització dels seus establiments en aquest marc.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
300.000 €	300.000 €	400.000 €	500.000 €	600.000 €

Escola de Llibreria

L'Escola de Llibreria és un postgrau iniciat l'any 2012 pel Departament de Cultura i el Gremi de Llibreters de Catalunya conjuntament, en col·laboració amb la Facultat de

Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, que aquest any 2017 arriba a la seva cinquena edició. Aquest postgrau ha despertat un enorme interès, no només en el sector llibreter sinó també en altres àmbits com el bibliotecari o el de l'ensenyament, tal com evidencia que les 25 places ofertes en les successives edicions hagin estat cobertes. L'èxit de l'Escola de Llibreria està avalat pel fet que alumnes de les successives edicions han decidit obrir el seu propi negoci de llibreria, amb la qual cosa s'han creat a Catalunya set noves llibreries liderades per exalumnes.

Pressupost

2016	2017	2018	2019	2020
20.000 €	20.000 €	20.000 €	20.000 €	20.000 €

Accions noves:

Mapa de llibreries de Catalunya

El Departament de Cultura amb la col·laboració del Gremi de Llibreters de Catalunya va presentar l'any 2016 un cens de llibreries de Catalunya, per tal d'obtenir una visió actualitzada del sector llibreter al país, identificant la seva presència en el territori i la seva tipologia, fet que ha permès establir un diagnòstic clar de la situació del sector llibreter a Catalunya. L'estudi evidencia que el primer canal de venda de llibres a Catalunya és la llibreria independent. D'un total de 806 establiments, 495 són llibreries independents, i cal destacar que totes les comarques de Catalunya disposen d'un establiment llibreter i que els municipis amb establiment llibreter acullen el 85% de la població de Catalunya.

Aquest estudi, que ha esdevingut una eina imprescindible per evidenciar els reptes als quals s'enfronta el sector llibreter de Catalunya, s'actualitzarà de manera biennal i constitueix un element decisiu per dissenyar les polítiques públiques de suport al sector.

Pressupost

2016	2018	2020
21.538 €	22.000 €	25.000 €

Distintiu de qualitat de llibreries: Llibreria de referència

El programa "Llibreria de referència", presentat pel Departament de Cultura l'any 2016 i iniciat l'any 2017, és un distintiu de qualitat iniciat pel Departament de Cultura

i el Gremi de Llibreteres de Catalunya, que reconeix l'excel·lència de les llibreries de Catalunya, alhora que les involucra en un procés de millora contínua. El programa vol distingir aquells establiments que ofereixin:

- Un servei orientat al client que incideixi en l'atenció i la fiabilitat.
- Un catàleg ampli i divers que reflecteixi la riquesa de la producció editorial.
- Un personal qualificat capaç d'oferir assessorament adequat sobre l'oferta editorial existent.
- Un ventall d'activitats que fomenti el llibre i la lectura.

Pressupost

2016

7.018 €

L'any 2017, les llibreries interessades a assolir aquest distintiu podran sol·licitar una subvenció de les despeses corresponents a l'auditoria de certificació de la línia d'ajuts per a la modernització de les llibreries de l'ICEC, dotada amb 300.000 €.

Cap. 3

88

Pressupost

2016

2017

2018

2019

2020

348.556 €

320.000 €

442.000 €

520.000 €

645.000 €

Postgrau en Prescripció Lectora

La Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona i el Departament de Cultura organitzen el Postgrau en Prescripció Lectora destinat a totes aquelles persones interessades en la promoció de la lectura i que volen disposar d'eines i coneixements per recomanar el llibre més apropiat a cada lector. El postgrau és pioner, tant a nivell estatal com europeu, en la formació dels agents implicats per a la prescripció lectora. Vol ser una formació de referència a nivell internacional en aquest àmbit.

El curs consta d'un total de 15 crèdits i permet accedir al títol d'Expert en Prescripció Lectora. Prèviament, caldrà haver cursat dos mòduls: en el primer, els temes se centren a donar a conèixer els gustos lectors, la tradició literària i l'oferta actual de llibres del mercat editorial, sense oblidar els canvis en les formes de la lectura. A través de sessions magistrals es presenten els autors i els títols més representatius que configuren cada gènere i tradició literària. El segon mòdul, de caràcter més pràctic,

presenta una varietat de recursos per conduir els possibles lectors a la descoberta de llibres i autors. En diferents tallers es veuen i practiquen maneres de facilitar aquesta trobada: blogs, vídeo promocional de llibres (*booktrailers*), clubs de lectura, etc.

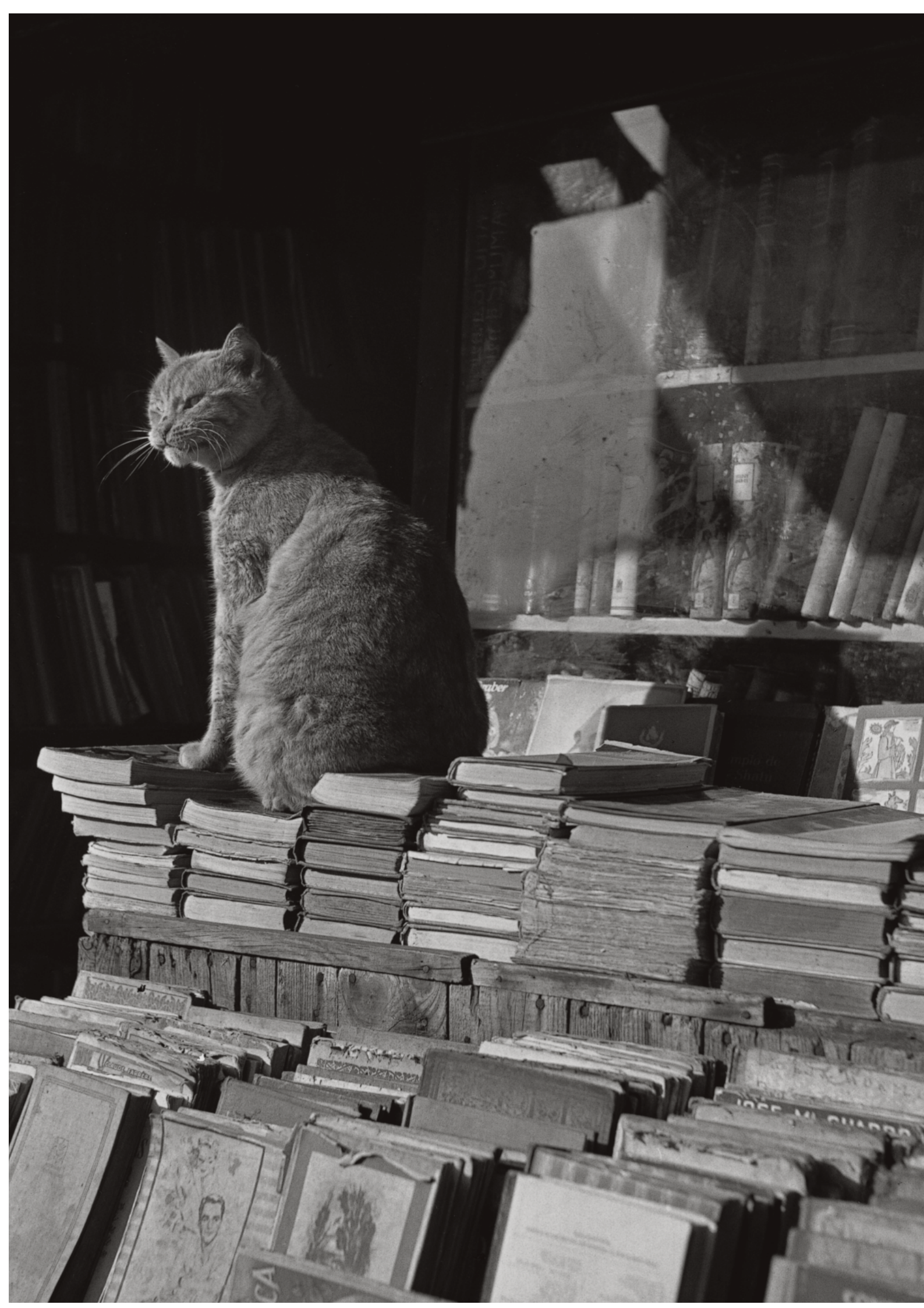
Dades de la primera edició 2017

L'èxit de convocatòria d'aquest postgrau s'ha manifestat en les dades següents:

- Més de 150 prescripcions rebudes
- 50 matrícules formalitzades, atès el nombre limitat de places disponibles:
 - 30 de bibliotecaris
 - 10 de llibreters
 - 10 de personal relacionat professionalment amb el foment de la lectura

Pressupost

2017	2018	2019	2020
21.250 €	26.250 €	31.250 €	36.250 €

Francesc Català-Roca.
Llibreria de vell amb gat. Barcelona, c. 1954.
© Fons Fotogràfic F. Català-Roca.
Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

